

เทศน์อบรมพระวันเข้าพรรษา ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ (คำ)

วิธีกาวนา

วันนี้เป็นวันเข้าพรรษา สำหรับพระถือเป็นกิจจำเป็นมากทางด้านความพากเพียร เวลาไม่เข้าพรรษาก็ประกอบความพากเพียรในสถานที่ต่าง ๆ ตามอัธยาศัย แต่เวลาเข้าพรรษาส่วนมากจะรวมหมู่รวมคณะเข้ามาจำพรรษา ในจุดใหญ่ที่มีครูมีอาจารย์แนะนำสั่งสอน อย่างนั้นตลอดมาในครั้งพุทธกาล การเข้าพรรษาที่อยู่ในที่แห่งเดียว ก็มีหน้าที่การงานเฉพาะความพากเพียรเท่านั้น ไม่มีงานอื่นใดเข้ามาเจือปนให้เป็นความกังวล และสั่งสมกิเลสขึ้นภายในตัว การประกอบความพากเพียรในอิริยาบถทั้งสี่ มีสติเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับผู้บำเพ็ญเพื่อมรรคเพื่อผลโดยตรงแล้ว สติเป็นพื้นฐานตลอดเวลา

นักปฏิบัติทั้งหลายที่ไม่ค่อยได้หลักได้เกณฑ์ โลเลไป สุตทำยก็เสียไป ๆ เพราะไม่มีใครผู้แนะนำสั่งสอนที่แน่นอน นี่ผมสั่งสอนที่เรียกว่าแน่นอน ถอดออกมาจากหัวใจที่ได้บำเพ็ญมาแล้วทั้งผิดทั้งถูกถือเป็นครูเป็นอาจารย์ มาแนะนำสั่งสอนเพื่อนฝูงให้ถูกต้องดีงามโดยถ่ายเดียวเท่านั้น เพราะผิดพลาดเราก็เคยผ่านมาแล้ว สอนตั้งแต่สิ่งที่ถูกที่ดี ประกอบความพากเพียรคือสติ การตั้งสตินี้ตั้งแต่พื้น ๆ ขึ้นไป จนกระทั่งถึงมรรคผลนิพพาน ถึงขั้นอรหัตตบุคคล ก็มีมหาสติมหาปัญญาติดแนบอยู่ในนั้น จึงเรียกว่ามหาสติมหาปัญญานี้เป็นธรรมสุดยอดที่จะสังหารกิเลสอวิชชา ให้ขาดสิ้นลงไปจากใจ มีมหาสติมหาปัญญาเป็นสำคัญ

สตินี้เป็นพื้นฐานตั้งแต่ต้น ผู้ใดตั้งสติได้ดีผู้นั้นความเพียรจะสืบต่อเป็นลำดับลำดาดไป การประกอบหน้าที่การงานใดก็ตามไม่จำเป็นไม่ยุ่ง มีตั้งแต่การตั้งสติพิจารณาภาวนาอยู่ภายในจิตใจของตนโดยสม่ำเสมอ ใครอยู่ในฐานะใดแห่งการประกอบความพากเพียร เช่นผู้เริ่มฝึกหัดเบื้องต้น ต้องมีคำบริกรรมภาวนามากำกับจิตใจเรา เพื่อจิตได้ยึดได้เกาะคำบริกรรมนั้น และคำบริกรรมก็ต้องมีสติเข้าควบคุมตลอดเวลา นี้เรียกว่าความเพียรที่ชอบธรรม ถ้าขาดสติเสียเมื่อไรความเพียรขาดเมื่อนั้น สติเป็นพื้นฐานติดต่อกับเนื่องของความเพียรไปโดยลำดับจากผู้ที่ไม่เผลอสติ ถ้าเผลอสติเมื่อไรความเพียรก็ขาดเมื่อนั้น ๆ ให้พากันจำเอาไว้นักปฏิบัติทั้งหลาย

การแสดงธรรมให้เพื่อนฝูงฟังนี้ ผมแสดงด้วยความไม่สงสัยในแง่ธรรมต่าง ๆ จนกระทั่งถึงที่สุด ได้ผ่านมาหมดโดยสมบูรณ์แล้วหายสงสัย จึงได้นำธรรมที่หายสงสัยและแม่นยำนั้นมาสั่งสอนเพื่อนฝูงทั้งหลาย ขอให้ยึดหลักที่สั่งสอนนี้ไปปฏิบัติต่อตนเองด้วยความจริงจัง อย่าเหลวไหล ครั้นพุทธกาลที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ท่าน

เน้นหนักถึงเรื่องความพากเพียรนี้ยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด พอบวชแล้วก็ไล่เข้าอยู่ในป่าในเขา เพื่อการประกอบความพากเพียร อยู่ในที่นั้น ๆ ซึ่งเป็นที่สงบเงียบไม่มีสิ่งรบกวน การประกอบความเพียรก็สะดวกสบาย เราอยู่ในที่พลุกพล่านด้วยฝูงชนไม่ค่อยเกิดประโยชน์ ดีไม่ดีเป็นการสังสมกิเลสขึ้นภายในตัวโดยลำดับ ๆ ถ้าปลื้มตัวออกไปสู่สถานที่เช่นนั้นแล้ว จะเป็นการบำรุงสติตั้งให้แน่นหนามั่นคงยิ่งขึ้น ความเพียรทุกด้านก็สืบเนื่องกันไป

จิตใจมันจะผาดโผนโจนทะยานเหมือนม้าแข่งก็ไปเถอะ กิเลสนี้จะหนาแน่นขนาดไหนก็ตามเถอะ สติเป็นทำนบใหญ่กั้นกิเลสทั้งหลายได้ ไม่ล้นสติไปได้เลย สติเป็นกำแพงอันหนาแน่นกั้นกิเลสประเภทต่าง ๆ ไว้ได้เป็นอย่างดีขออย่าให้เปลว เรื่องเปลวนั่นคือเรื่องของกิเลสมันเคยออกตลอดเวลา ท่านว่า อวิชชาปัจจุชา สงขาราคือ อวิชชาที่หนุนให้เกิดสังขารขึ้นมา อวิชชาคือตัวสมุทัยกิเลสอันใหญ่หลวง สงขาราคือ หนุนให้สังขารขึ้นมา สังขารก็กลายเป็นสมุทัย นี้หนุนให้อยากคิดอยากปรุงอยากแต่งเรื่องนั้นเรื่องนี้ไม่หยุดไม่ถอย เพราะอวิชชาดันออกมา ๆ ความคิดความปรุงจึงเป็นทางเดินอันโล่งของกิเลสอวิชชาสังขาร

ที่นี้จิตใจเราเรื่องความพากเพียรก็ไม่มีทางที่จะออกได้ เป็นทางโล่งของกิเลสทั้งวันทั้งคืน คิดปรุงอะไรมีแต่เรื่องกิเลสทั้งมวล นี่ละที่ผู้ประกอบความพากเพียรต้านทานความคิดความปรุงนี้ไว้ไม่ได้ เหตุใดเราจะต้านทานความคิดปรุงนี้ได้ ต้องตั้งอกตั้งใจตั้งสติให้ดี ขอให้สติอยู่กับตัวเถอะ ความอยากคิดอยากปรุงมันจะเป็นคลื่นเหมือนคลื่นทะเลมากก็ตาม เหนือสติไปไม่ได้ สติไม่เปลวเสียอย่างเดียว มันจะผลัดดันออกมาทำไร ๆ ก็เพียงผลัดดันออกไปไม่ได้ ถ้าความคิดความปรุงนี้ออกไปเมื่อไร ก็เรียกว่าไปกว่านเอาฟืนเอาไฟกลับมาเผาไหม้ตนเอง แล้วออกเรือกว่านเข้ามาเรื่อย เผาไหม้เรื่อย ๆ อย่างนี้ตลอดไป เรื่องของกิเลสอวิชชาเป็นอย่างนี้

การกั้นทางเรื่องกิเลสอวิชชาต้องอาศัยสติเป็นสำคัญ มันอยากคิดอยากปรุงอะไรก็ตามไม่ยอมให้คิด สติกับคำบริกรรมให้ติดแนบกันตลอด นี่เป็นเครื่องต้านทานสังขารที่มันจะออกไม่ให้ออก มีสติกับคำบริกรรมปิดกั้นช่องมันไว้อยู่ตลอดเวลา เวลา มันหนักเข้ามาจริง ๆ นี้เหมือนอกจะแตกนะ คือสังขารมันอยากคิดอยากปรุงดันออกมา ๆ สติกับคำบริกรรมก็ดันกันไว้ ๆ ไม่ให้ออก ที่พูดเหล่านี้ผมได้ผ่านมาแล้วทั้งนั้น ผมจึงไม่สงสัยในการแนะนำสั่งสอนเพื่อนฝูง เอาไม่ให้เกิดเลย ตั้งแต่ตื่นนอนไม่ให้เกิด

นี่ละได้คิดอ่านไตร่ตรองเรื่องราวที่ได้นำมาสอนเป็นคติแก่หมู่เพื่อนนี้ ก็เนื่องจากว่าจิตเรานี้เสื่อม เจริญที่แรกก็แน่นหนามั่นคง แต่เราไม่รู้จักรักษา เพราะสิ่งไม่เคยรู้เคยเห็น ไม่เคยเป็น ก็ไม่รู้จักรักษา ก็ผลอตัวไปบ้างนอนใจไปบ้าง ที่นี้เวลาจิต

ได้เสื่อมเสื่อมหมดเนื้อหมดตัว ไม่มีอะไรติดเนื้อติดตัวเลย ทั้ง ๆ ที่เวลาเจริญจิตนี้แม่ เป็นเพียงสมาธิก็เป็นเหมือนภูเขาทั้งลูก มันแน่นหนามั่นคง รู้เด่นอยู่อย่างนั้นตลอด เวลา ที่นี้เราไม่รู้จักวิธีรักษา เพราะไม่รู้จักวิธีรักษาว่างั้นเถอะ มันก็ปล่อยตัวได้ ๆ จิตก็เสื่อม พอเสื่อมแล้วพลิกกลับใหม่ไม่ได้เลย

พอเริ่มรู้ว่าจิตเข้าสงบได้บ้างไม่ได้บ้างเท่านั้น ก็แรงใหญ่เลยจะแก้ให้ตก แก้ไม่ตก ผลสุดท้ายหมดทั้งตัว เหลือแต่อิตาบัวเท่านั้น นี่เคยเป็นมาแล้วให้ท่านทั้งหลายจำไว้ จิตเสื่อมไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะ พระโคธิกะท่านฆ่าตัวตายเพราะจิตเสื่อม ท่านเรียกว่า ฌาน ฌานคือความเพ่ง เพ่งก็คือเรื่องสมาธินั้นแหละ เสื่อมห้าหน หนที่หกทนมไม่ไหวแล้ว เลยคว้าเอามัดโกนมาเชือนคอตัวเอง คือความทุกข์นั้นแหละ ฌานเสื่อมสมาธิเสื่อมเมื่อไรมันเป็นทุกข์แสนสาหัสนะ

ถ้าผู้ไม่เคยได้สมาธิมาก่อน เหมือนตาสีตาสาเขาอยู่ตามท้องนาหาอยู่หากิน มีเงินติดตัวเก๋บาทสิบบาทเขาอยู่ได้สบาย แต่เราที่อุตสาหะพยายามขวนขวายหาเงินมาได้เป็นล้าน ๆ แต่ไม่รู้จักวิธีรักษา จับจ่ายใช้สอยไปในเหตุต่าง ๆ ที่จำเป็นหรือไม่จำเป็น จ่ายไปเรื่อย ๆ สุดท้ายเงินเป็นล้าน ๆ ก็ฉิบหายล่มจมลงไปไม่มีอะไรเหลือ แม้จะมีเหลืออยู่ในบ้านในเรือนหรือในธนาคารเป็นหมื่นเป็นแสนบาท จิตใจไม่ได้อยู่กับเงินหมื่นบาทแสนบาทในธนาคารเลย มันวิ่งไปอยู่กับเงินเป็นล้าน ๆ ที่ล่มจมไปด้วยเหตุต่าง ๆ นั้นเสียหายหมด นี่ละที่ทำให้เสียใจ เงินมีตั้งเป็นหมื่นเป็นแสน ไม่ได้มีความสุขเหมือนตาสีตาสาที่อยู่ในท้องนาอันนั้นเลย เพราะจิตไปหมุ่นอยู่กับเงินที่หายไปเสียไป อยากได้กลับคืน ๆ อยากได้เท่าไรมันก็ได้ ยังเป็นทุกข์มาก ๆ ที่เดียว

นี่ละจิตที่เจริญแล้วเสื่อมเป็นความทุกข์แสนสาหัส ผมได้ผ่านมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีกับห้าเดือนผมไม่ลืมนะ เราพยายามเจริญไป ตั้งสติตั้งไม่หยุดไม่ถอยแต่ขาดคำบริกรรม ตั้งสติจ่ออยู่กับความรู้ ๆ แล้วมันผลอไปได้ ๆ นะ จ่ออยู่สิบลีสิบห้าวัน เจริญขึ้นถึงขั้นแน่นหนามั่นคง อยู่ได้เพียงสองคืนหรือสามคืนเป็นอย่างมาก พยายามดันกันไว้ไม่ให้ลง ที่นี้มันเหมือนกลิ้งครกจากจอมปลวกนั้นแหละ ทับหัวเราไปเลย กำลังของครกหนักขนาดไหน หัวเราไม่พอทับหัวเราไป โอ้ นี่เสื่อมแล้วเต็มที่เต็มฐาน

พยายามกลิ้งครกขึ้นมาอีก นี่ละคือความเพียรตั้งสติ ๆ หนุนเข้าไป ได้สิบลีสิบห้าวันเท่านั้น อยู่ได้เพียงสองสามคืน ห้ามยังงี้ก็ไม่อยู่ กลิ้งตมทับหัวเราไป อย่างนี้เป็นเวลาปีหนึ่งกับห้าเดือน เพื่อให้เป็นคติตัวอย่างแก่ท่านทั้งหลาย ที่ภาวนาแล้วให้รักษาให้ดี อย่าให้เสื่อมได้ นี่เป็นตัวอย่างอันดี คิดดูพระโคธิกะ ฌานท่านเสื่อมห้าหน หนที่หกคว้าเอามัดโกนมาเชือนคอตัวเองเลย นี่เราพูดย่อ ๆ เสียก่อน ก็เพราะทนทุกข์ไม่ได้ มันทุกข์มากจริง ๆ เสียตายจิตที่เสื่อมไปแล้ว ครั้นบำเพ็ญไปก็ขึ้นอย่างว่าแหละ แล้ว

เสื่อมลงไปเสีย ๆ เสื่อมลงไปทีไรเอากองไฟมาเผาหัวอก หาเวลาร่มเย็นสบายไม่มีเลย ตลอดเวลา

ท่านเป็นเพียงห้าหน จิตท่านเสื่อมห้าหน สมาธิเสื่อมหรือว่าฉานเสื่อม ในตำรา ท่านบอกว่าฉานเสื่อม แต่ฉานกับสมาธิ ฉานก็คือความเพ่งลง เพ่งลงในจุดสมาธินั้นแหละ พุดม้นก็เป็นไวพจน์ใช้แทนกันได้ อยู่ พอถึงห้าหน หนที่หกนี่ก็เอาเม็ดโกนมาเนียนคอ แต่ท่านมีนิสัยนะ มีนิสัยวาสนา พอเอาเม็ดเชือดคอเจ้าของ เลือดกระชูดออกมาเท่านั้น ท่านมองดูเลือด ท่านเลยปลงธรรมสังเวชในนั้น พิจารณาเลือดตัวเอง ขณะนั้นยังไม่ตาย พิจารณาในขณะนั้นเลย บรรลุเป็นพระอรหันต์ขึ้นมากับกองเลือดของตนนั้นแล นี่พระโคธิกะ

เรานี้ปีหนึ่งกับห้าเดือนเจริญแล้วเสื่อม ไส้กันขึ้นไปลิบลับลิบลับห้าวัน แล้วอยู่ได้สองสามคืนเจริญแล้วเสื่อมลงไปหมด ๆ ได้ปีกับห้าเดือน จึงต้องได้มาพิจารณาอีก ดีอย่างหนึ่งคือจิตใจไม่ถอย บึกบึนอยู่เช่นนั้น แล้วก็มาพิจารณาทบทวนหาเหตุผล เราทำความพากเพียรนี้ลิบลับลิบลับห้าวัน แต่ละครั้ง ๆ นี้แทบเป็นแทบตาย ครั้นขึ้นไปได้รับความสงบเย็นเพียงสองสามคืนเท่านั้นแล้วเอาไฟเผาลงไป ตั้งแต่จอมปลวกโน้นละครกกลั้งลงจอมปลวกทะเลถึงที่ นี่เป็นเพราะเหตุไร เราทำมานี้เป็นเวลานานแล้วก็เป็นอย่างนี้ ๆ ไม่มีเคลื่อนไหวไปมาอย่างไรเลย นี่อาจจะเป็นเพราะเราไม่ได้ใช้คำบริกรรมติดกับใจของเราก็ได้ เป็นแต่เพียงกำหนดสติลงที่จิต มีเวลาเปลอได้ เป็นความพิจารณาใคร่ครวญ

ที่นี้ก็ลงใจละที่นี้ เอาละคราวนี้จะเอาคำบริกรรมติดกับจิต แล้วสติติดแนบเข้าไป ไม่ยอมให้เปลอ เอ้า มันจะเจริญไปยังไงให้เจริญ จะเสื่อมไปไหนให้เสื่อม เราไม่เป็นอารมณ์กับความเสื่อมและความเจริญของใจ แต่เราจะสนใจกับคำบริกรรม เราชอบคำบริกรรมพุทโธ เราจะเอาสติติดแนบกับคำบริกรรม คำบริกรรมติดแนบกับใจนี้โดยถ่ายเดียวไม่ให้เปลอ มันจะเสื่อมไปทางไหนให้รู้คราวนี้แหละ พิจารณาทบทวนลงไปเรียบร้อยลงกันละที่นี้ เป็นอันว่าเราจะต้องบริกรรม มีคำบริกรรมติดกับใจของเรา และมีสติติดแนบอยู่กับใจไม่ยอมให้เปลอ

ไม่กำหนดวันคืนปีเดือน จนกว่าเหตุการณ์มันจะคลี่คลายออกแบบไหน ควรเปลอแบบไหน ไม่เปลอแบบไหน นั้นละเราจะปฏิบัติตามเหตุการณ์นี้ต่อไป แต่ในระยะนี้จะไม่ให้สติเปลอเป็นอันขาด ในระยะที่ตั้งรากตั้งฐานเบื้องต้น จนกว่าจะเห็นผลของการบริกรรมด้วยสติอย่างชัดเจน ๆ แล้วการเปลี่ยนแปลงอะไรค่อยพิจารณาตามเหตุการณ์ ที่นี้ลงใจ เอาละที่นี้เราจะเอาคำบริกรรมคือพุทโธ ๆ นี้ติดกับใจ จะไม่ยอมให้เปลอด้วยสติของเราตั้ง แต่นิสัยเราเราพูดได้ชัดเจนเลยว่านิสัยนี้จริงจังมาก พอลงตัว

แล้วเช่นนี้ก็ลงละที่นี้ เหมือนกับว่านักมวยจะต่อยกัน พอระฆังดังเป๊งเท่านั้นนักมวยก็ชัตกันเลย อันนี้ลงใจเรียบร้อยแล้ว เอาละที่นี้จะเปลวไปไม่ได้ คำบริกรรมคือพุทโธติดปั๊บสติติดปั๊บเลย ไม่ยอมเปลวไปไหนเลย ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับไม่ให้เปลวเลย แม้ขณะเดียวไม่ยอมให้เปลวทุกซั่มมากไหม

ทุกซั่มมากที่สุดคือบังคับจิตด้วยสตินี้แหละ คือการประกอบความเพียรด้วยการบังคับบัญชาจริง ๆ ไม่ยอมให้เปลวเลย เอาทั้งวันอยู่อย่างนั้น วันแรกนี้เหมือนอกจะแตก นี่ละที่ได้พูดให้ฟังชัดเจนว่า สังขารคือความคิดความปรุงออกจากอันนั้นที่ว่าเป็ นสมุทัย ออกจากอวิชชา อวิชชาปุจฉยา สงฺขารธา อวิชชาหฺนฺนฺใจออกมา หฺนฺนฺสังขารออกมาให้คิดให้ปรุง ทางสังขารก็อยากคิดอยากปรุง ทางคำบริกรรมก็บริกรรมไม่ถอย สติก็ติดแนบไม่ยอมให้เปลว ทางนั้นก็ดันขึ้นมาอยากคิดอยากปรุง ทางนี้ก็บังคับกันไว้ เหมือนกับว่ามีช่องเดียว

ช่องนี้แต่ก่อนสังขารมันเคยเกิดมันเคยออกช่องนี้ ๆ คราวนี้เอาธรรมะคือพุทโธไปอุดช่อง สติตีตราเข้าไปนั้นเลยไม่ยอมให้ออก เอาสติธรรมกับคำบริกรรมปิดช่องที่สังขารเคยเกิดขึ้นมา เคยปรุงขึ้นมาตลอดทั้งวัน วันนั้นเหมือนอกจะแตกนะ นี่ชัดเจนมากเพราะเจ้าของทำเอง คือมันดันมันอยากคิดอยากปรุง ดันเท่าไรก็ไม่ยอมให้คิด ให้มีแต่ความปรุงได้แก่งานของธรรมไปเสีย คือพุทโธ ๆ เรียกว่างานของธรรม ความคิดความปรุงของกิเลสสมุทัยเป็นเรื่องของมันไปล้วน ๆ ความคิดปรุงทางด้านธรรมะก็ได้แก่พุทโธปิดช่อง สติติดแนบอยู่นั้น วันแรกเหมือนอกจะแตก คือไม่ยอมให้คิดไปเลย เอาจนถึงขนาดนั้น ไม่ยอมให้คิดออกมาได้เลย มีแต่คำบริกรรมกับสติติดกันตลอด

วันนั้นยอมรับว่าเหมือนอกจะแตกแต่ไม่ยอมเปลว จนกระทั่งหลับ ตื่นขึ้นมาชัตกันอีกแบบเดียวกันเลย พอวันที่สองรู้สึกว่าค่อยเบาลงหน่อย ความคิดความปรุงไม่รุนแรงเหมือนอย่างวันแรก วันที่สาม นี่ไม่เปลวทั้งนั้นนะนี่ ไม่เปลวเลย ไม่ยอมให้เปลวเลย วันที่สามลงไปค่อยเบาลง ๆ ความคิดความปรุงที่ดันออกมา เพื่อจะคิดจะปรุงตามความเคยชินของมัน ได้แก่สังขารสมุทัยค่อยเบาลง ทางนี้ก็หนักเข้าเรื่อยเห็นว่าได้ผล เบาลง ๆ จิตค่อยมีความสงบเย็น ๆ เข้าไป เย็นเข้าไป สติแนบแน่นอยู่ตลอดเวลา พุทโธติดกับนั้น จนกระทั่งจิตมีความสงบเย็นลงไป ๆ

ที่นี้พอถึงที่ของจิตที่จะปลงวางได้แล้วเป็นระยะ ๆ จิตก็สงบเข้าไปนั้น บริกรรมพุทโธ ๆ ติดตามไปเลย ไปถึงขั้นที่จิตเข้าสู่ความสงบแล้ว บริกรรมพุทโธไม่ได้เลย หมดปรุงพุทโธปรุงอะไรก็ไม่ออกเลย นี่เรียกว่าจิตเข้าสู่ความสงบแล้ว ทีแรกเราก็ชักงงเหมือนกัน ถึงงงก็ไม่ยอมให้เปลว เอ้ ทำไมเราบริกรรมคำพุทโธ ๆ มาขนาดนี้แล้ว

ทำไมวันนี้จึงบริการไม่ออก นึกบริการยังงี้ก็ไม่ปรากฏ แล้วทำยังไงที่นี้ ก็ตัดสินกัน
ในขณะนั้นเลย เอ้า บริการไม่ได้ก็ไม่ต้องบริการ ให้สติจับอยู่กับจิตที่ละเอียดสุด
เวลานั้น จิตที่พุกตัวนั้น เอาสติจับไว้ตรงนั้นแทนคำว่าพุทโธ ๆ จ่ออยู่นั้น

ที่นี้พอได้จังหวะแล้วจิตก็ค่อยคลี่คลายออกมา เรียกว่ามันนอนออกมาเหมือน
เด็กตื่นนอน พอคลี่คลายออกมาพอระลึกคำบริการได้แล้ว เอาคำบริการเข้าไปปั๊บ
ปรากฏปั๊บก็บริการต่อเลย จิตสงบนานอยู่นะ ประจวบไม่ได้เลย นี่เรียกว่าสงบแล้วนั้น ผล
แห่งการไม่ปล่อยสติด้วยคำบริการภาวนา ในเบื้องต้นที่เราภาวนาซึ่งยังไม่ได้หลักได้
ฐาน จำให้ตึ้นักปฏิบัติทั้งหลาย นี่ได้เป็นพยานเป็นอย่างดีแล้ว จากนั้นมาก็บริการไป
เรื่อย ๆ ไม่ถอย ไม่ให้ปล่อยเลย จนกว่าเหตุผลโลกที่จะควรปล่อยได้เมื่อไรมันก็จะไป
ไปเอง แต่ระยะนี้จะปล่อยไปไม่ได้ มีแต่ไม่ปล่อย ๆ ตลอดเลย ที่นี้จิตก็ค่อยละเอียดเข้า
ไป ๆ แล้วก็สงบอย่างว่านั้นละ

พอเข้าสู่ความสงบบริการพุทโธไม่ได้เลย เอ้า ไม่ได้ก็อยู่นั้น ปฏิบัติตามเดิมที่
เคยปฏิบัติมาแล้วเรื่อย ๆ จิตก็ค่อยก้าวขึ้นไป ๆ แน่นหนามันคงขึ้นเรื่อย ๆ ที่นี้พอถึงขั้น
ที่ว่าเคยเสื่อม ๆ ถึงนี้แล้ว เอ้า อยากเสื่อมให้เสื่อมไป ความเสื่อมความเจริญนี้เราได้รับ
กองทุกข์จากมันพอแล้ว ถึงจะไม่ให้เสื่อมเท่าไรมันก็จะเสื่อมต่อหน้าต่อตา อยากเจริญเท่า
ไรมันก็ไม่เจริญ คราวนี้ปล่อยทิ้งความเสื่อมความเจริญ แต่คำว่าพุทโธเป็นคำบริการ
กับสตินี้จะไม่ยอมปล่อย เอาอย่างนั้นตลอด ครั้นต่อไปมันเข้าสู่ความละเอียดแล้วก็
หยุดนิ่งเหมือนกัน บริการไม่ออกเป็นลำดับลำดับไป จิตละเอียดขึ้น ๆ แล้วควรที่จะ
เสื่อมไม่เสื่อม ไม่เสื่อมก็หนุ่นกันเรื่อย ๆ เลย

จึงแน่ใจว่าจิตนี้ขาดคำบริการและขาดสติ สติปล่อยไปในระยะใดระยะหนึ่งจน
ได้ จิตของเราจึงเสื่อมได้ตั้งปีหนึ่งกับห้าเดือน คราวนี้ไม่เสื่อมมันแน่ใจเข้าไปแล้วนี้
แน่นหนามันคงขึ้นเป็นลำดับ เรื่องสติหนุ่นตลอด จนกระทั่งจิตก้าวเข้าสู่สมาธิแน่นหนา
มันคงปั้ง ๆ ละที่นี้ ปั้งก็ไม่ถอยเพราะมันเซ็ดหลาบพอแล้ว นี่ถ้าหากว่าจิตของเราเสื่อม
คราวนี้เราต้องตาย นั้น มันก็วิ่งใส่พระโคธิกะละชิ เพราะเซ็ดหลาบเหลือประมาณ เรื่อง
แบกกองทุกข์เวลาจิตเสื่อมนี้ทุกข์มากที่สุดนะ

ตั้งที่เคยพูดให้ฟัง เขามีเงินมีทองชาวไร่ชาวนามีเก็บบาทสิบบาทเขาไม่ได้ทุกขณะ
แต่เศรษฐกิจที่ล่มจมด้วยเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งนั้น เงินแม้จะเหลืออยู่ในคลังหรือในบ้าน
เป็นแสน ๆ ก็ไม่มีความหมาย อันนี้ก็เหมือนกันจิตของเรา ไม่มีความหมายทั้งนั้น เป็น
ทุกข์มากที่สุด จิตเสื่อมทุกข์มากที่สุดผมไม่ลืมเลย เพราะฉะนั้นพอก้าวขึ้นคราวนี้แล้ว
ผูกขาดกันเลยเชียว เอ้า ถ้าจิตเรายังเสื่อมคราวนี้แล้วเราต้องตายเป็นอื่นไปไม่ได้ เรา

ทนทุกข์กับความเสื่อมเจริญของจิตนี้มาเป็นเวลานานแล้ว คราวนี้จะเสื่อมไม่ได้ ตั้งหลักได้แล้วที่นี้ ยิ่งหมุนจี้ๆ เลย เช็ดหลาบ หมุนกันเข้าๆ นี่ละการตั้งใจเป็นอย่างนี้

จากนั้นมันก็เป็นเรื่องพิเศษไป พาดเสี้ยนนั่งหามรุ่งหามค่ำไปเลย ตลอดรุ่งๆ ตั้งแต่ยังไม่มีตบาคิน จนกระทั่งสว่างเป็นวันใหม่ขึ้นมา แก่คีนลึบคีน แต่ไม่ได้ติดกันทุกคีน เว้นสองคีนบ้างสามคีนบ้างเอาเสียดิจจนสว่างขึ้น แล้วออกอุทานในตัวเองว่า ที่นี้จิตไม่เสื่อม ไม่เสื่อมแล้ว เห็นของอัจฉริยะแล้วนี่ ถึงไม่เสื่อมก็ไม่พอใจ บังคับกันอยู่ตลอดเวลา นี่ละเรื่องการเอาจริงเอาจังเป็นอย่างนี้ขอให้ท่านทั้งหลายจำเอา นี่จริงจริง ๆ นะ เช่นว่าตั้งสตินี้ก็บอกว่าเอานะที่นี้ เหมือนกับว่าระฆังดิ่งเป้ง นั้นละฟัดกันแล้วนั้น ไม่ยอมให้เปลอเลย เอาจริงเอาจัง ก็ได้ผลเป็นที่พอใจขึ้นมาดังที่มาแล้วให้ฟังนี้

เรื่องกิเลสเป็นสิ่งสำคัญมากนะ ถ้ามีอุบายวิธีการปฏิบัติอย่างนี้ มันจะเก่งขนาดก็สู้ธรรมไม่ได้ นี่ละให้สติเป็นสำคัญนะ การตั้งรากฐานในเบื้องต้นสติก็เป็นสำคัญ แล้วจิตมีสมาธิคือความสงบเย็นใจลงไป ๆ แล้วสติก็ติดแนบ ๆ สตินี้เปลอไม่ได้ จิตมีความแนบหนามันคงเรียกว่าจิตอิมอารมณ์ แต่ก่อนมันหิวโหยอยากคิดนั้นคิดนี้ เรียกว่าจิตหิวโหยในอารมณ์ เราจะใช้ปัญญาพิจารณาในแง่ใดมุมใดก็ตาม มันเถลไถลไปตามอารมณ์ของมันนั้นเสีย มันไม่ได้ทำงานให้ ที่นี้เมื่อจิตอิมอารมณ์ด้วยสมาธิแล้ว พาทำงานอะไรมันก็ทำ ทำไปตามนั้น แล้วก็รู้แจ้งเห็นจริงเป็นลำดับลำดับไป

เมื่อจิตสงบเรียกว่าจิตอิมอารมณ์ นำจิตที่อิมอารมณ์นี้พิจารณาทางด้านปัญญา แยกธาตุแยกชั้นธสกลกายทั้งเขาทั้งเรา ทั้งหญิงทั้งชาย ทั้งสัตว์ทั้งบุคคลทั่วแดนโลกธาตุ พิจารณาแยกออก ทั้งส่วน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความแปรปรวนของสิ่งเหล่านี้ ทั้งฝ่ายสุกะ อสุกะ ความสวยงามไม่สวยงาม ดูร่างกายของเรา ดูร่างกายของใครๆ ก็เป็นแบบเดียวกัน ไม่มีใครยิ่งหย่อนกว่ากันเรื่องอสุกะอสุกััง ทั้งหญิงทั้งชายเป็นแบบเดียวกันหมด เอามาพิจารณานี้ นี่เรียกว่าสนามรบกิเลสตัณหา มีราคะเป็นสำคัญ อสุกะอสุกัังเอาลงให้หนัก ๆ เรียกว่าเยยมป่าช้าผีดิบอยู่ในตัวของเรา พิจารณาดูรูปได้ชั้นธได้ก็ตามให้พิจารณาแบบเดียวกันนี้ ให้เน้นหนักทางเรื่องอสุกะอสุกััง

เมื่อจิตมีความสงบแล้วให้ออกทางด้านปัญญา อย่างนอนอยู่เฉยๆ กับสมาธิสมาธิไม่ใช่ธรรมแก่กิเลส สมาธิคือความตีตะล่อมกิเลสที่ความฟุ้งซ่านวุ่นวายทั้งหลายเข้ามาสู่ความสงบต่างหาก ที่นี้เมื่อจิตมีความสงบแล้วเรียกว่าอิมอารมณ์ เอาจิตที่อิมอารมณ์นี้ออกพิจารณาทางด้านปัญญา แยกธาตุแยกชั้นธ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่คืองานของเราผู้ที่จะทำตัวให้หลุดพ้นจากทุกข์ เป็นงานที่สำคัญมาก เราหนดในงานใด เกสา หรือ โลมา นขา ทันตา ตโจ ตโจคือหนังหุ้มห่อเอาไว้คนเราจึงพอดูได้ หนังหุ้มห่อก็มีผิวหนังบางๆ หุ้มห่อหลอกเอาไว้ว่าสวยงาม ภายในเป็นอย่างเดียวกันหมด นี่ละ

ปัญญาดูอย่างนี้ ถ้าตาเนื้อดู ดูผิว ๆ เฝิน ๆ เห็นแต่ผิวหนังก็เป็นบ้ำกันไปเลย ผิวหนัง
ทั้งหญิงทั้งชายก็เป็นบ้ำ มันก็มีผิวหนังเหมือนกัน บาง ๆ เท่านั้นละ หลอกคนโง่ได้ง่ายที่
เดียว

ที่นี้ปัญญาทะลุเข้าไป จากผิวหนังเข้าไปเป็นเนื้อ มันแดงโร่ เป็นหนัง หนังก็แดง
โร่ เนื้อ เอ็น กระดูก ตับ ไต ไส้พุง แยกธาตุแยกชั้น พิเคราะห์แยกส่วนแบ่งส่วนออก
เป็นของปฏิกูลโสโครก แล้วแต่อุบายวิธีการของผู้ปฏิบัติทางด้านปัญญา จะมีสติปัญญา
พิจารณาพลิกแพลงหลายส้นพันคม เพื่อรู้เหตุผลกลไกอันนี้แล้วจิตจะถอนจากอุปาทาน
ออกมาเป็นลำดับลำดับ อสุภะขันธ์ขันธ์ห้าหาญเท่าไรผู้นี้ไกลต่อความพันทุกข์ละ
อสุภะอสุภังให้หนักนะ เวลาจิตสงบแล้วให้พิจารณาทางด้านปัญญา เมื่อก้าวเดินปัญญา
เห็นดเห็น้อยเมื่อยลารู้สึกภายในจิตใจแล้ว ให้ย่อนจิตเข้ามาสู่สมาธิ อย่าเสียดายปัญญา

เวลาเข้าสู่สมาธิให้สนใจจะเข้าสู่สมาธิคือพักงาน จิตใจไม่ต้องคิดต้องปรุง เพราะ
ว่าปัญญาก็ใช้สังขารคือความคิดปรุง ที่นี้ถอนตัวเข้ามาสู่สมาธิ เมื่อสมาธิแล้วสงบแนว
อันเดียวเท่านั้น เมื่อสงบลงไปแล้วจะมีกำลังวังชากระปรี้กระเปร่าจิตใจ รู้สึกอิมเิบภายใน
จิตใจ นี่ละจิตเข้ามาสู่สมาธิพักงานทางด้านปัญญาไม่ทำ เวลานี้ให้อยู่กับสมาธิ จริงจ้ง
กับสมาธิ อย่าเอามาคละเคล้ากันในการปฏิบัติ เอาสมาธิลงให้ได้ พอจิตมีความสงบเย็น
สบายแล้วมันก็รู้ในตัวเอง พอจิตถอนขึ้นมานี้ก็ออกทางด้านปัญญา เหมือนกับมีดเราได้
ลับหินเรียบร้อยแล้ว ฟันอะไร ๆ ขาดสะบั้น ๆ ไปเลย ไม้ท่อนนั้นแหละ มีดเล่มนี้แหละ
แต่ได้ลับหินเรียบร้อยแล้ว ขาดสะบั้นลงไป นี่แหละการพิจารณาทางด้านปัญญา นัก
ปฏิบัติทั้งหลายจำให้ตึนะ ที่สอนนี้สอนอย่างแม่นยำเราไม่สงสัย

เอา จับให้ดี พิจารณาเรื่องร่างกายนี้เอาให้หนัก อย่าเบาเนะร่างกาย อสุภะอสุภัง
ไปที่ไหนพิจารณา เวลาที่มีความขันธ์ขันธ์ห้าแล้วตัวของเราทั้งหมดนี้มันเป็นป่าช้าฝัง
เป็นกองอสุภะอสุภังเต็มไปหมดในตัวของเรา จิตผู้รู้รู้ผู้นั้น ปัญญาผู้อยู่นั้น สอดส่อง
มองทะลุผู้นั้น ค่อยคลี่คลายอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นในความสวยความงามมันจะ
ถอนตัวออกมา เพราะอำนาจแห่งอสุภะอสุภัง ความสกปรกโสภมทับหัวมันลงไป ความ
สวยงามจะเกิดขึ้นมาได้ยังไง นี่ละพิจารณาอย่างนี้

พิจารณาพอเห็นดเห็น้อยเมื่อยลแล้วให้ย่อนเข้ามาสู่สมาธิ คือเวลาพิจารณามัน
เพลินจริง ๆ นะปัญญา เวลาเพลินมันเห็นว่าสมาธิไม่เกิดประโยชน์อะไรอนตายอยู่
เฉย ๆ นั้น เป็นอย่างนั้น ต้องพัก เวลาเห็นดเห็น้อยเมื่อยลแล้วให้ย่อนเข้ามาสู่สมาธิ
เพราะสมาธิเป็นสถานที่พักงานของจิต ให้อยู่น้อย่างทำงาน สัมผัสกำลังไว้ให้ดีด้วย
สมาธิ พอสมาธิมีกำลังเรียบร้อยแล้วจิตจะถอยออกมา ที่นี้พิจารณาทางด้านปัญญา

อสุภะอสุภังเอาให้แหลกละเอียด ๆ ไปที่ไหนเมื่อชำนาญแล้วทางด้านปัญญา เดินไปนี้ตัวเองก็เป็นป่าช้าผีดิบ มองไปหาผู้ใด ๆ หญิงชาย เป็นป่าช้าผีดิบไปด้วยกัน ๆ

แล้วแต่จะเดินทางไหนมากนะปัญญา เช่นเห็นโครงกระดูก ไปที่ไหนเห็นแต่โครงกระดูก โครงกระดูกของเราโครงกระดูกของเขา เห็นเนื้อแดงโร่ มองไปไหนก็แดงโร่เหมือนกัน นี่เป็นความชำนาญตามจรตนิสัย พิจารณาอย่างนี้ ๆ เอาให้ชำนาญชำนาญเรื่องอสุภะอสุภัง อย่าปล่อยวาง พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าเหมือนเขาคราดนา ไม่ได้นับเที่ยวคราดนะ ดุมูลคราดมูลไถละเอียดลอสสมควรที่จะปักดำได้แล้วก็ปักดำ อันนี้การพิจารณานี้ให้ละเอียดลอสคล่องแคล่วว่องไว ไหวพริบปัญญาทันกัน ๆ แล้วมันจะค่อยเปลี่ยนสภาพของมันไปเอง

เรื่องความรู้ความเห็นในสกลกายนี้ จะกลายเป็นป่าช้าผีดิบทั้งเขาทั้งเราทั่วแดนโลกธาตุ ประกาศกังวานขึ้นที่ใจ ว่าป่าช้าผีดิบไม่สงสัย แล้วติดอะไรละ นั้นพิจารณาซิ มองไปไหนก็เป็นอย่างนั้น ๆ แล้ว จิตก็ถอนอุปาทานความยึดมั่นเข้ามา ๆ เรื่องอสุภะอสุภังนี้ผู้พิจารณาชำนาญแล้ว เรียกว่าทำได้อย่างใจหวัง ตั้งขึ้นเมื่อไรเอาให้กระจายลงไป ให้พังทลายเวลานั้นก็ได้ ๆ ตามใจหวังแล้ว ให้เอาอสุภะนั้นเข้ามาตั้งตรงหน้าไม่ทำลาย นี่ละทดสอบบราคะตัณหาจะรู้กันจุดนี้

วันนี้เปิดให้ชัดเจน เรื่องอสุภะอสุภังไม่ใช่บราคะตัณหาะนั้นนั้น เป็นเครื่องหลอกให้รักให้ซึ้ง พิจารณา มาก ๆ เข้าแล้วมันก็มีตั้งแต่อสุภะอสุภัง แล้วเอามาตั้งตรงหน้าเข้าฟังดู นี่ละเวลาทดสอบจะหาตัวบราคะตัณหาอยู่ที่ไหน ทดสอบดู ตั้งอสุภะไว้อย่างนั้นไม่ทำลาย เข้า ตั้งไว้เฉย ๆ ฟังดู ไม่กำหนดกฎเกณฑ์ละ เข้าฟังดู มันจะเคลื่อนไหวไปไหนดู ไม่บังคับให้เคลื่อนนะ อย่าไปบังคับเวลานั้น เอามาตั้งไว้ต่อหน้า ด้วยความชำนาญของอสุภะเราพิจารณาเต็มที่แล้วอยากฟังเมื่อไรฟังทันทีนะ เวลานั้นไม่ให้ฟังไม่ให้ทำลาย ให้ตั้งไว้ตรงหน้า นี่เป็นเครื่องทดสอบ เป็นเครื่องตัดสินบราคะตัณหาของตนเองจะตัดสินที่ตรงนี้ วันนี้เปิดให้ฟังชัด ๆ เสีย

พิจารณานี้เต็มที่แล้วนะ เมื่ออันนี้มันเต็มที่แล้ว ควรแก่กาลแล้วมันจะหมุนเข้าสู่ใจของตัวเอง นี่วันนี้บอกเสียบ้าง คือเวลามันเต็มที่แล้วกำหนดดูนั้นแล้ว มันจะหมุนเข้ามาเอง หดเข้ามา ย่นเข้ามา หดเข้ามา ๆ กองอสุภะทั้งหมดที่อยู่ต่อหน้าเรานั้นนะ จิตนี้ละค่อยกลืนเข้ามา ๆ เป็นธรรมชาติของมันเอง แล้วเข้ามาเป็นจิตเสียเองเป็นกองอสุภะนั้น ไม่ใช่อสุภะนั้นเป็นอสุภะนั้นะ จิตเสียเองเป็นอสุภะ เมื่อชัดเจนแล้วมันก็สลัดอสุภะอันนั้นทันที อสุภะภายนอก ตัวนี้เองเป็นตัวอสุภะ ที่นี้ก็ตั้งภาพอันนั้นเอาไว้ฝึกซ้อมจิตใจเรา นี่เป็นฐานเบื้องต้นในการรู้เงื่อนไขของอสุภะและอสุภะ และบราคะตัณหา จะตัดสินกันลงที่ตรงนี้

เอาอันนั้นแหละฝึกซ้อมให้ชำนาญ พอมันเข้านี้แล้วเราจะเข้าใจทันที อ้อ ราคะ ตัณหาจริง ๆ ไม่ได้อยู่อสุภะ มันอยู่ที่ใจเรา นั่น พอเข้ามาถึงที่นี้ อสุภะกับจิตเองไปเป็น ตัวอสุภะ ราคะตัณหาไปกำหนดยินดีก็ตัวนี้เองไปกำหนดยินดี เมื่อราคะตัณหาเข้ามา เป็นจิต ราคะตัณหาอยู่กับจิตแล้ว ก็เลสก็อยู่กับจิตมันก็เลยพุงกันกับนี้เลย แล้วก็เอาอัน นั้นแหละฝึกซ้อมตัวเอง นี่เราพูดให้ฟังเพียงเป็นหลักเป็นเกณฑ์นะ ไม่พิสดารมากนัก ฝ่าย ปฏิบัติจำให้ตื่นะชื่อนี้ เอาอสุภะอสุภังให้ชำนาญอย่างที่ว่านี้ อย่าสักแต่ว่าพิจารณาแล้ว พิจารณาเล่าเฉย ๆ ไม่เกิดประโยชน์ ไม่มีหลักมีเกณฑ์ เอาให้เห็นจริงจังอย่างนี้ เมื่อได้ เห็นจริงจังจะเป็นอย่างที่ว่านี้ไม่เป็นอย่างอื่น ไม่มีใครบอกมันก็เป็นเอง แล้วหมุนเข้ามา ๆ เข้ามาถึงใจ ใจเป็นอสุภะเสียเอง ใจเป็นราคะตัณหาไม่ได้มีอะไรเป็น ที่นี้มันก็ปิด อันนั้นเลยทันที เข้าใจแล้วนั้น ราคะตัณหาขาดแล้วได้หลักเกณฑ์แล้ว

ถ้าเป็นเนยยะอย่างพวกเรานี้ต้องฝึกซ้อมนะ เอาอสุภะนั้นตั้งปั๊บออกไปแล้ว มันจะหมุนเข้ามาตามเดิม ตั้งปั๊บตรงนั้นแล้วแทนที่จะอยู่นั้น มันจะหมุนเข้ามาหัวใจ ตามเดิม ๆ แล้วชำนาญเข้า ๆ เร็วเข้า ๆ ต่อไปก็ค่อยหมดไป ๆ พอตั้งปั๊บนี้มันไม่ได้ พิจารณาอะไรละ มันจะกลืนเข้าภายในใจ ๆ มากองอยู่ที่ใจ ๆ นี่ชำนาญเข้าไปมากแล้ว พอตั้งขึ้นมาแล้วกลืนทันที ๆ ใจกลืนทันที ๆ สุดท้ายหมด หมดจากนั้นแล้วก็เป็นเรื่อง ความว่างเปล่าของจิต จะพิจารณาอสุภะอสุภังได้ยังไง ตั้งปั๊บมันดับพร้อม ๆ จะไปแยก ธาตุแยกชั้นได้ยังไง นี่เป็นชั้น ๆ อย่างนี้การพิจารณา

ตัวนี้ตัวสำคัญมากจึงต้องพิจารณา พอได้อันนี้แล้วจะได้รากได้ฐานต่อไป ไม่ต้องอธิบายต่อไปมันจะมีทางเดินต่อไป อันนี้เป็นทางเดินที่ถูกต้องดีงาม ผู้เข้าใจใน เรื่องราคะตัณหาอสุภะอสุภังนี้แล้วเป็นทางเดินตลอดจะไม่หมุนลง ที่นี้มีแต่หมุนขึ้น เพราะฉะนั้นท่านผู้สำเร็จอนาคามี คือสิ้นราคะตัณหาเรียบร้อยแล้ว มีแต่หมุนขึ้น ๆ ลื่น ทีแรกยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ ก็ตายแล้วไปเกิด อวิหา แล้วก็เลื่อนไป อตปปา สุทัสสา สุทัสสี ออกนิชฐา นี่สุทธาวาสห้าชั้นในชั้นพรหมโลก นี่เป็นที่อยู่ของพระอนาคามีผู้จะไม่ กลับมาเกิดอีก แต่มีหยาบกลางละเอียดเป็นลำดับ นี่หมายถึงเราผู้ที่ถูไถไปมาธรรมดา เนยยะ แต่ท่านผู้ที่เป็นขิปปาภิญญาเป็นอีกอย่างหนึ่ง เราจะเอามาแบบเดียวกันไม่ได้ นี่ อธิบายให้ฟัง

ส่วนมากจะอยู่ในเนยยะนี้ละ ถูไถไปมา เอ้า ฝึกซ้อม ๆ จิตมันจะละเอียดเข้าไป แล้วหมุนขึ้นเรื่อย อวิหา อตปปา มันอยู่ในจิตนั้นแหละ มันจะก้าวไปเอง ๆ จนถึง ออกนิชฐา เสร็จแล้วพุงนิพพานเลย หมดโดยสิ้นเชิง นี่ละที่นี้เรียกว่าสิ้นแล้วสิ้นทุกซ์ถึง นิพพาน วุสิต พุทธมจรรย์ กตฺ กรรมิยฺ พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว เสร็จกิจในพุทธศาสนา คือการแก้กิเลสฆ่ากิเลส ซึ่งเป็นงานที่หนักมากที่สุดได้สิ้นสุดลงไปแล้ว กตฺ กรรมิยฺ งาน

ที่ควรจะได้ทำสำเร็จลงไปแล้ว งานที่ควรจะทำคืองานถอดถอนกิเลสนั้นแหละ ได้ทำเสร็จสิ้นลงไปเรียบร้อยแล้ว นั่นเรียกว่าหมดการหมัดงาน

ธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ท่านทั้งหลายอย่าไปหามองดูนั่นมองดูนี่นะ ดูสถานที่นั่นที่นี่ เช่นพระพุทธเจ้านิพพานอยู่ทางโน้นทางนี้อะไร เท่านั้นเวลา เท่านั้นเวลา สองพันสามพันปีนั่นนะ นั่นเป็นมิตกับแจ้งเป็นกาลเป็นเวลา แต่กิเลสจริง ๆ มันอยู่หัวใจของเรา ธรรมแก่กิเลสอยู่กับใจของเรา ให้มาแก้กันตรงนี้ อย่าไปยุ่งเหยิงวุ่นวายกับกาลสถานที่ เวลาเวลา กิเลสอยู่กับหัวใจ ให้แก่กิเลส อย่างอุบายที่กล่าวมาแล้วนี้ ให้เอาตรงนี้ ธรรมวินัยคือศาสนาของเราทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงมอบไว้แล้ว ว่าธรรมและวินัยนั้นและจะเป็นศาสนาของเธอทั้งหลายแทนเราตถาคต เมื่อเราล่วงไปแล้ว

ศาสนาของเราคืออะไร คือธรรมคือวินัย เพราะฉะนั้นจึงเป็นผู้ใกล้ชิดติดพันกับธรรมกับวินัย ซึ่งเท่ากับตามเสด็จพระพุทธเจ้าทุกกระยะ ทุกความเคลื่อนไหวของตัวเรา ถ้าห่างเหินจากนี้แล้วไม่มีท่านะ เรื่อยว่ากาลนั้นสถานที่นี้จะเป็นมรรคเป็นผล ไม่มีอะไรเป็นมรรคเป็นผล ไม่มีอะไรเป็นกิเลสตัณหาและเป็นธรรมแก่กิเลส เป็นอยู่ที่หัวใจของเรา เอาธรรมวินัยนี้เป็นเครื่องบุกเบิกทางเดิน พระวินัยท่านสอนว่าอย่างไรอย่าข้ามเกิน อย่าล่วงเกินเป็นอันขาด พระวินัยท่านกันเอาไว้อย่าออกไปสองฟากทาง พอข้ามนี้ไปปลงเหลวลงบ่อแล้ว ถ้าข้ามเกินพระวินัยลงเหลวบ่อแล้ว

ธรรมก็ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นต้น เอา หมุนเข้าไป ความเพียรตั้งที่กล่าวมาแล้วนี้ นี้เรียกว่าธรรม ก้าวธรรมให้ดีให้แน่นหนามั่นคงไปเรื่อย ๆ วินัยแน่นหนามั่นคง วินัยก็ศาสนา ธรรมก็ศาสนาให้เราก้าวเดิน วินัยก็ให้ถูกต้องแม่นยำ เท่ากับตามเสด็จพระพุทธเจ้าด้วยพระวินัยที่สมบูรณ์ในหัวใจของเรา ธรรมก็ก้าวเดินด้วยความพากเพียรของเรา แล้วก็จะเจริญรุ่งเรืองขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น จะนอกเหนือไปจากธรรมจากวินัยนี้ไม่ได้เลย

ท่านทั้งหลายอย่าไปมองพระพุทธเจ้าที่นั่นที่นี่ มรรคผลนิพพานอยู่เดือนนั้นเดือนนี้ สถานที่นั่นที่นี่ มันมีแต่มีดกับแจ้ง กิเลสไม่มีมีดมีแจ้งแต่อยู่หัวใจเรา ธรรมก็ไม่ มีมีดมีแจ้งอยู่ที่หัวใจเช่นเดียวกัน กิเลสครั้งพุทธกาลแต่ครั้งก่อน ๆ ก็กิเลสประเภทเดียวกัน ธรรมก็เป็นธรรมประเภทเดียวกันแก้กันตก ตกมาโดยลำดับลำดับ ธรรมเป็นเครื่องแก่กิเลสสังหารกิเลสเป็นลำดับลำดับ ทำไมมาอยู่กับเราจะครีจะล้ำสมัยไป ทันสมัยล้ำยุคตั้งแต่กิเลสนั้นหรือ เอา พิจารณานักปฏิบัติ ต้องมีความเข้มข้นต่อการปฏิบัติของตนอย่าอ่อนแอ

อย่าหวังสิ่งใดที่จะเป็นสาระสำคัญ ยิ่งกว่าศาสนาคือธรรมวินัยนี้อยู่ในหัวใจของเรา อันนี้ฝากเป็นฝากตายกับนี้เลย มรรคผลนิพพานจะจำขึ้นที่หัวใจของเรา ตามหลัก

ธรรมวินัยที่ซื้อมาก ๆ ไปโดยลำดับลำดับตา อยู่ที่นี้ละ ไม่อยู่ที่ไกลที่ไหน มรรคผลนิพพาน อยู่ที่หลักธรรมหลักวินัย เอาแก้วไปตามนี้ ๆ ถึง

ผู้ปฏิบัติต้องเอาจริงเอาจัง อย่าเหลวไหลทำอะไรให้จริงให้จัง ให้มีสติทุกอย่าง ถ้ามีสติแล้วงามตานะ มีสติแล้วปัญญา ก็จะค่อยออกกิบ ๆ แสบ ๆ ถ้าคนมีสติมีความรู้สึกตัวอยู่ ปัญญา ก็เป็นปัญญาขึ้นมา ถ้าไม่มีสติแล้วไม่เป็นท่านะ สติขาดเสียอย่างเดียวเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไปหมด ความเพียรก็ลุ่มเหลว ถ้าสติยังดีอยู่ ตั้งแต่พื้นอย่าง ที่อธิบายให้เป็นแบบเป็นฉบับแล้วนี้ เรื่อยขึ้นไปจนกระทั่งเป็นมหาสติมหาปัญญา แต่วันนี้ไม่ได้พูดถึงมหาสติมหาปัญญา การก้าวเดินของความเพียรของจิตใจนี้จะละเอียดเป็นลำดับลำดับตาไป ดังที่พูดว่าพอผ่านจากอสุภะอสุภังนี้แล้วขาดสะบั้นไปแล้ว จิตจะฝีกซ้อมไปละเอียดลออแล้วจะว่างเป็นอวกาศไปแล้ว เป็นสติปัญญาอัตโนมัติ พิจารณาเรื่องนามธรรมที่เกิดกับจิต เกิดแล้วดับ ๆ ไม่ว่าจะดีชั่วจะเกิดขึ้นจากจิต

เรื่อง อสุภะอสุภัง ทุกข์ อนิจจัง อนตตา เกี่ยวกับรูปนั้นหมดปัญหาไปตั้งแต่ ระคะตมหาชาติขาดสะบั้นลงไปแล้ว ไม่มี มีตั้งแต่นามธรรม ถ้าว่า อนิจจังก็ดี หรืออนัตตาก็ดี จะอยู่ในนามธรรม เกิดแล้วดับ ๆ ไม่ว่าจะดีชั่วจะเกิดมาจากไหนตามเข้าไป ๆ ก็ไปหาหลักใหญ่คืออวิชชาอันนั้นแหละ ตามเข้าไปหลายครั้งหลายหนก็ไปถึงอวิชชา นี่ละการพิจารณามันว่างไปหมดนะ พอหมดรูปธรรมนี้แล้วจิตใจจะว่างไปเป็นลำดับ ว่างเป็นขั้นเป็นตอน ละเอียดเข้าไป ๆ แต่ยังไม่ว่างภายใน เรียกว่าจิตว่าง ๆ

ที่นี้พอถึงขั้นอวิชชาถอนพรวดออกหมดเรียบร้อยแล้ว นั้นละว่างทั้งภายนอก คือทั่ว ๆ ไปหมด จิตนี้ว่างไปหมดสูญไปหมด ว่างทั้งภายในคือกิเลสที่อยู่ภายในจิตใจ ซึ่งยังไม่ว่างที่แรก กิเลสขาดสะบั้นคืออวิชชาขาดสะบั้นลงไป จิตก็ว่างภายใน ว่างทั้งภายนอก ว่างทั้งภายใน ว่างทั้งภายนอก ว่างทั้งภายใน ปล่อยหมด เรียกว่าเรียนโลกจบ เรียนธรรมจบ โลกนี้เรียนจบแล้วปล่อยวางโดยสิ้นเชิง ธรรมเรียนจบแล้วเป็นธรรมธาตุ บริสุทธิ์สุดส่วนหาที่ต้องดีไม่ได้เลย นี่ละจิตเมื่อได้รับการบำเพ็ญ การอบรมรักษาอยู่ บำรุงรักษาอยู่เสมอจะเป็นอย่างนี้ ขอให้พากันตั้งอกตั้งใจ

ผมก็ไม่ค่อยมีเวลาจะแนะนำสั่งสอนพระเณรทั้งหลาย เนื่องจากงานของผมนี้ยุ่งมาก ๆ แล้วธาตุชั้นนี้ก็ค่อยเป็นไปอย่างว่านั่นละ ล้มลุกคลุกคลานไปอย่างนั้น พากันตั้งอกตั้งใจ อยู่ด้วยกันให้ดูหัวใจตัวเอง เทียบกับหัวใจคนอื่นเป็นยังงัยบ้าง ถ้ามันคิด แสบออกไปถึงเรื่องที่เป็นความไม่ดีต่อผู้อื่นผู้ใด ยกโทษยกกรรมผู้ใด นี่คือการเป็นมหาโจรแล้วนะ เริ่มเกิดแล้วในหัวใจของเรา มันจะลุลูกลามออกไปกระทบกระเทือนผู้อื่นให้เสียหายไปตาม ๆ กัน โดยเจ้าตัวไม่รู้ว่าตัวเป็นผู้ก่อไฟเผาหัวอกตัวแล้วก็ไปเผาหัวอกคนอื่น ให้จำให้ตตรงนี้ ทุกคนดูกันดูด้วยความเมตตาสงสาร ดูด้วยความเป็นธรรม อย่า

ดูด้วยการเพ่งโทษเพ่งกรรม นั้นเป็นเรื่องของกิเลส ดูกันด้วยความเป็นธรรม เมตตา สงสารให้อภัยซึ่งกันและกัน นี่คือความเป็นธรรม อยู่ด้วยกันได้ผาสุกมเย็นตลอด

ถ้าดูด้วยการเพ่งโทษเพ่งกรรม มองเห็นปีนี้เพ่งโทษเพ่งกรรมไปแล้ว มีแต่เรื่อง กิเลสออกทำงานก่อน แล้วก็ตำหนิคนนั้นตำหนิคนนี้ ตัวเองไม่ยอมตำหนิ ตัวเองไม่เห็นโทษตัวเอง คนนี้ไปทำไหนก่อไฟไปที่นั่นแหละ ไม่ว่านักบวชไม่ว่าฆราวาส ให้ดูหัวใจตัวมันเป็นอย่างนี้ แล้วจะมีความสงบรมเย็น การปฏิบัติธรรมอยู่ด้วยกันนี้ต้องได้เก็บความรู้สึก ต้องเป็นผู้อดทน คือกิเลสมันดันออกมา อยากพูดอยากจาอยากดูอยากด่าเขา นั้น กิเลสมันดันออกมา ให้เก็บความรู้สึกไว้ อย่าพูด สงบปากปิดปาก สิ่งไม่ควรพูดอย่าพูด สิ่งที่เป็นภัยออกจากปากเป็นภัยทันที สิ่งที่เป็นคุณออกจากปากเป็นคุณเป็นธรรมทันที รักษาตัวเองรักษาอย่างนี้ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ทุกคน ๆ หัวใจมีด้วยกันหวังพึ่งตัวเองหวังพึ่งเราผู้บำเพ็ญด้วยกันนั้นแหละ ให้พากันตั้งอกตั้งใจ

นี่เข้าพรรษาแล้วตั้งแต่วันพรุ่งนี้ไป นั้นก็จะบิณฑบาตตั้งธุดงค์ที่เคยปฏิบัติมาทุกปี ประชาชนทั้งหลายมีศรัทธาก็เอามาใส่บาตร ตามเขตที่ปักไว้แล้ว ถือเอากำแพงเก่านี้ เป็นบาทรฐาน เรียกว่ารับมาถึงนั้นแล้วก็หยุด เราเอาอันนี้เป็นบาทรฐานไปเลย พระให้บิณฑบาต แล้วเราก็ใส่บาตร มีเท่าไรเราก็ใส่ตามศรัทธาของเรา พระท่านรับมาแล้วก็เป็นเรื่องของท่านเอง ข้อวัตรปฏิบัติประจำพระก็คือไม่รับที่มาถึงวัดแล้ว เขาใส่บาตร เขาถวาย ธุดงค์ข้อนี้ถ้ารับขาดธุดงค์ ท่านไม่ใช่เยื่อหยิ่งจองหองนะ ธุดงค์บังคับไว้ให้เป็นผู้มีความมักน้อย ได้มากได้เท่าไรก็ตามเอาเพียงเท่านี้ ๆ เพื่อจะตัดกิเลสตัวมันโลกมาก กินไม่พอนั่นเอง ตีลงมาธรรมะจะได้ค่อยเจริญรุ่งเรืองขึ้นไปเป็นลำดับ นี่การปฏิบัติตน

ครั้งพุทธกาลท่านหนักแน่นในการประกอบความ پاکเพียรมากที่เดียวนะ ดูในตำรา ประกาศบ้าง ๆ อยู่ในตำรา นี้ก็ได้เรียนมาพอประมาณจึงพูดได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ตามกำลังของเราที่ศึกษาเล่าเรียนมา ท่านเน้นหนักทางการแก้กิเลสทั้งนั้น ประกอบความ پاکเพียร ไม่มีงานอะไรในพระสำหรับครั้งพุทธกาล มีตั้งแต่เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา เทียวอยู่ในป่านั้นเขาลูกนี้ ถ้ำนั้นเงื้อมผานี้ หาดที่สงบสงัดโดยถ่ายเดียวเท่านั้น เพื่ออรรถเพื่อธรรมประกอบความ پاکเพียร นี่ครั้งพุทธกาลเรื่อยมา ๆ ครั้นต่อมานี้ กิเลสมันก็ยกทัพเข้ามาทับเอา ๆ เรื่องการเรื่องงานเรื่องวัตถุต่าง ๆ มากองอยู่ในวัด กองอยู่ในพระในเณรไปหมดแล้วเวลานี้ ธรรมภายในใจไม่ค่อยสนใจนะ แล้วสร้างนั่นสร้างนี่ยุ่งไปหมด

สร้างวัดสร้างวาพออยู่ได้เท่านั้นเอง สถานที่อยู่พออยู่ได้ หลับนอนได้พอ กระต๊อบกระแต๊บ ท่านบอกว่ารุกขมูลในป่าในเขา รุกขมูลร่มไม้ นั้นละพระพุทธเจ้าสอน

ไว้ เราอยู่ที่เราเป็นคนไม่เหมือนสัตว์ มีที่มุ่งที่บังกระต๊อบกระแต๊บบพอยู่ได้เท่านั้นพอ ขอให้ได้ประกอบความพากเพียรได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อันนี้เป็นที่เหมาะสมและถูกต้องตามจารีตประเพณีของพระอริยะทั้งหลาย สืบเนื่องมาจากพระพุทธเจ้าพาดำเนินมาอย่างนี้ ออย่าปล่อยอย่างวาง ความเพียรให้ถือเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ขอให้มีความเพียรเรื่องชำระกิเลส กิเลสจะขาดสะบั้นไปเช่นเดียวกับครั้งพุทธกาล กิเลสตัวใดไม่เหนื่อธรรมไปได้เลย ธรรมนี้ปราบเรียบวุธ นี้ละจำให้ดีในข้อนี้ละ

เรื่องการปฏิบัติอย่าอ่อนข้อ ใครปฏิบัติยังงการอดนอนผ่อนอาหาร ให้เป็นตามจริตนิสัยของแต่ละราย ๆ ไป เช่นผ่อนอาหาร ผ่อนเป็นยังง ภาวนาเป็นยังง ผ่อนอาหาร อดอาหารภาวนาเป็นยังง เราต้องสังเกตตัวเราเอง อันนี้คนอื่นคนใดไปบังคับไม่ได้ และอันนี้ก็เป็นการบอกเล่าสำหรับตนเองเคยปฏิบัติมาอย่างนี้ การผ่อนอาหารในธรรมมีอยู่แล้ว การอดอาหารนี้ท่านมีบอกไว้สองแง่ คือถ้าอดเพื่อโอ้เพื่ออดแล้วปรับอบัติทุกอิริยาบถความเคลื่อนไหว ก็คือหมายความว่าไม่ให้อด แต่ถ้าอดเพื่ออรรถเพื่อธรรมเพื่อความพากความเพียร อดเถิดเราตถาคตอนุญาต นี้มีแง่อยู่อย่างนี้

ถ้าอดเพื่อโอ้เพื่ออดแล้วปรับอบัติโทษตลอดเวลาทุกความเคลื่อนไหว แต่ถ้าอดเพื่อประกอบความพากเพียรแล้วอดเถิดเราตถาคตอนุญาต นั้นท่านว่าอย่างนั้นเรื่องผ่อนอาหารก็เหมือนกัน ตามจริตนิสัยของเรา เราอดอาหารก็ดีผ่อนอาหารก็ดี เราไม่ได้ตรัสรู้เพื่ออดอาหารผ่อนอาหารนะ ตรัสรู้ด้วยความเพียรของเรา อันนี้เป็นเครื่องหนุนให้ประกอบความเพียรด้วยความสะดวกสบาย เราก็ประกอบความเพียรได้สะดวก ๆ แก่กิเลสไปได้คล่องตัว ๆ

ถ้าไม่คำนึงถึงเรื่องการอยู่การกินนี้ เวลากินมาก ๆ มันทับนะ กินมากนอนมาก ชี้เกียดมาก นั้น ราคะตัณหาที่เริ่มพองตัวขึ้นมาอยู่ในหัวใจนั้นแหละ มันไม่ได้ออกมาแสดงทางร่างกายนะ มันยับเยิบขึ้นภายในใจ สำหรับผู้จะฆ่ากิเลสตัวสำคัญเหล่านี้แล้วท่านจะถือเป็นเหตุอันร้ายแรงมาก มันยับเยิบขึ้นมาจะสะดุ้งทันที แล้วรีบแก้กันทันที ๆ เพราะฉะนั้นจึงต้องระมัดระวังเรื่องอาหารการบริโภค แล้วการประกอบความเพียรของเราก็สะดวก เราผ่อนอาหารไปได้พอดีพอดีขนาดไหน เอา ยึดเอาเป็นหลักผู้อดอาหารก็ตามแต่ที่จะอดได้มากน้อย ให้พิจารณาพิจารณาตัวเอง

อันนี้เป็นเรื่องอธยาศัยของเรา ที่จะใช้ความเฉลียวฉลาดรอบคอบทั้งหลายปฏิบัติความเพียร ถ้าปฏิบัติไปเฉย ๆ ทำไปเฉย ๆ ไม่ได้นะ ไม่ได้เรื่อง ไม่ได้คิดด้วยสติปัญญาเสียก่อน เเดินจงกรมก็เดินไปอย่างนั้นละไม่ได้เรื่องได้ราว ไม่เห็นเหตุเห็นผลอะไร อย่างนั้นไม่ได้เรื่องนะ ต้องมีสติ ทุกอย่างต้องมีสติปัญญารอบตัวอยู่ตลอดเวลา ทดสอบบวกลบคุณหารในตัวของเราอยู่เสมอ ผู้นี้ละผู้จะก้าวเข้าสู่มรรคผลนิพพานได้

หลักธรรมหลักวินัยสมบูรณ์แบบ มรรคผลนิพพานสมบูรณ์แบบอยู่กับหลักธรรมหลักวินัย อย่าไปหามรรคผลนิพพานที่ไหน ให้ตามเสด็จพระพุทธเจ้าด้วยธรรมด้วยวินัย อันนี้ละถึงที่สุด

พุทธศาสนาคือตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน เอา ก้าวไปเดินไป ไม่บกพร่องพุทธศาสนาของเรา เป็นศาสนาที่เลิศเลอสุดยอดแล้ว นี้เราได้มาพบพุทธศาสนา ยิ่งมาบวชเป็นพระนี่ด้วยแล้วก็ยิ่งเลิศเลอ เอาให้จริงให้จังให้เห็นมรรคผลนิพพาน พระพุทธเจ้าสอนไว้เพื่อเราทุกคนมรรคผลนิพพาน เอา ปฏิบัติ มรรคผลนิพพานเป็นศูนย์กลาง ใครมีความสามารถมากน้อยเพียงไร จะเป็นไปตามความสามารถของตนนั้นแหละ ให้จำให้ดี

สำหรับประชาชนญาติโยมก็ให้พากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา เราจะมีกุศลบั้งคับตนข้อใดบ้างในสามเดือนนี้ อย่าให้ผ่านไปเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์ เช่น ผู้ที่เคยให้ทาน มีขาดบ้างทำบ้างอย่างนี้ เอาตั้งใจไว้เลย ตั้งสัจจอธิษฐานไว้ไม่ให้ขาด แม้ไม่ได้ให้ทานวันหนึ่งได้ใส่บาตรองค์เดียวก็ยังมีดี ไม่ขาด นั่น ให้ปึกไว้เป็นหลักเป็นเกณฑ์ รักษาศีล ศีลยังงี้ เอา รักษาเราจะเป็นผู้รักษาตัวของเรา รักษาศีลก็ศีลเป็นสมบัติของเรา คือรักษาตัวของเรา นั้นแหละ เอาให้ดี ใครมีความหะหลวมอะไร ๆ การประพฤติตัวโกโรโกโสให้ตัดลงด้วยธรรม ไม่มีธรรมตัดไม่ได้นะ ฉิบหาย ต้องเอาธรรมไปตัดสันดานมัน เช่นเคยกินเหล้าเมายาสุรานารีอะไร ตัดขาดลงไป ๆ ด้วยธรรม อย่างอื่นตัดไม่ได้นะ ถ้าเอาธรรมตัดนี้ขาดสะบั้นไปเลย.ให้พากันจดจำ

การประกอบความ پاکความเพียรเอาให้ดีทุกคน ให้ดูใจตัวเอง ใจคนอื่นกับใจของเรามันเหมือนกันนั้นแหละ ดูเขาดูเรา เฉลี่ยความรู้ความเห็นเข้าหากัน มองดูกัน อย่าเอาความเพ่งโทษเพ่งกรรมไปดู เรามันเป็นนักโทษแล้วอย่างนั้นนะ ไปมองใครมีแต่นักโทษ ไปหาขโมยจ้องโทษคนนั้นโทษคนนี่ ตัวขโมยใหญ่คนนี่หาสาระไม่ได้ อยู่ที่ไหนขวางโลก ทะเลาะเบาะแว้งกันออกมา เมื่อทนไม่ไหวพุดโป่งแป้ง ๆ ออกมา เอาละทะเลาะกัน ใช้สติปัญญาดู ดูหัวใจตนเอง หัวใจเขาดู ไม่ควรว่าอย่าไปว่า ดูแล้วให้อภัยกัน อย่าดูแล้วไปดูถูกเหยียดหยามเขาดูด่าว่ากล่าวเขาใช้ไม่ได้นะ ดูแล้วก็ให้แนะนำกันด้วยความเมตตาสงสารชื่อว่าเป็นธรรม ผู้ฟังก็ฟังโดยธรรม อย่าทะนงตัว อย่าโอ้อวดความรู้วิชา

ทุกอย่าง ๆ มันความรู้วิชาของกิเลส ความรู้วิชาของธรรมสอนลงไปให้ยึดให้เกาะ ความรู้ของกิเลสนั้นสอนลงไปก็เป็นกิเลสไป ไปว่าให้เขามันก็เป็นกิเลสรับกันมา เลยกัดกันเหมือนหมา ใช้ไม่ได้นะ ให้พากันตั้งอกตั้งใจ วันนี้ก็เห็นจะพุดเพียงเท่านั้นแหละ และ

ต่อไปให้พากันประกอบความพากเพียรพระณเรเรา ตั้งอกตั้งใจปฏิบัติให้จริงให้จัง การภาวนาตั้งที่พูดแล้วนี้ ใครอยู่ในธรรมอะไรให้ตั้งสติทำความพากเพียรนั้นให้ดี อย่าปล่อยสติ สตินี้สำคัญมากทีเดียว ตั้งแต่พื้น ๆ จนเป็นมหาสติมหาปัญญา ไม่มีคำว่าจะครีจะล้ำสมัย เป็นความจำเป็นอย่างมากตลอดไปเลย ท่านจึงว่าเป็นมหาสติมหาปัญญา คือว่าแก้ล้าสามารถจนกลายเป็นมหา มหาแปลว่าใหญ่ แก้ล้าสามารถขึ้นเป็นมหาสติมหาปัญญา สติก็แก้ล้าปัญญาก็สามารถฆ่ากิเลส ตัว อวิชชาปจฺจยา นั้นละจะขาดสะบั้นลงไปด้วยมหาสติมหาปัญญา ตั้งแต่ตั้งไปที่แรกนี้ ถึงขั้นนั้นแล้วขาดสะบั้นไปเลย

เอาละวันนี้ก็เห็นว่าสมควร การเทศน์ว่าการนั้นผมไม่ค่อยมีเวลาที่จะเทศน์สั่งสอนหมู่เพื่อนนะ ดูเอาเถอะงานของผมยุ่งไปหมด ธาตุชั้นนี้ก็ไม้อำนวย งานก็ภายนอกอยู่ที่ไหน ๆ ไม่ได้ว่าง ๆ ละ จนกระทั่งอดหนาระอาใจ จะออกมาจากกุฏิจะไปดูงานดูการในวัดในวาออกไปไหนไม่ได้มันรุ่ม เอ้าพูดให้ชัดเจน พอเห็นหน้าไม่ได้นะ มันรุ่มเข้ามา มันรำคาญนะ เวลาเทศน์ก็เทศน์ให้ฟังทุกสิ่งทุกอย่าง เห็นแล้วอยู่ที่ไหนก็ยกมือไหว้กราบอยู่นั้นก็แล้วกัน นี่รุ่มเข้ามา ๆ หลวงตา ๆ สันพร้านี้อยากว่างั้นเรา มันรำคาญ ไปที่ไหนรุ่ม ๆ รุ่มหาอะไร ดูใจของตัวเอง ไหว้ท่าน นั่งไหว้อยู่นั้นก็ไต่เป็นอะไรไป ไปรุ่มหาอะไร นี่ละที่ให้รำคาญนะ

เวลาเทศน์ก็เทศน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย ไปแล้วยังมารุ่มอีกตามอีก ยุ่งกันเปล่า ๆ นะ หมาเขาไม่ได้มาฟังเทศน์นะ เล่นกับเขาก็ไม่เป็นไร เขามารุ่มกับเราก็ไม่เป็นไรเพราะเวลาเทศน์เขาไม่ได้ฟัง เขาก็เอว้าง ๆ นั้นก็ไม่เป็นไร ไอ้คนนี่ซิ ฟังเทศน์ฟังธรรมอยู่ไม่แล้ว พอมองเห็นที่ไหนแล้วรุ่มใส่กัน ๆ จึงบอกว่ารำคาญ พูดให้ฟังชัดเจนอย่ารุ่มนะ ไปที่ไหนเราจะไปของเราเอง เราไม่ให้ใครรุ่ม เราไปด้วยเหตุด้วยผลของเรา เรามีธุระของเราอะไรเราไป วัดนี้อยู่ในความปกครองของเรา ต้องได้ดูแลนั่นแ่งนี้ทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องได้ออกตรวจตราพาที่อยู่ตลอด อะไรควรจะสั่งเสียอะไรต้องได้สั่งเสีย นี่ละเป็นเหตุที่จะให้ออกไปอยู่เรื่อย ๆ ไปดูนั่นดูนี้ ไม่ใช่ออกไปเฉย ๆ

เอาละวันนี้เทศน์เพียงเท่านั้นก็เห็นว่าพอสมควรแก่เวลาเวลา ขอความสวัสดิังมีแก่บรรดาท่านทั้งหลายโดยทั่วกันเทอญ

พูดท้ายเทศน์

แล้วมีอะไรอีกไหมละพระเรา มีอะไรอีก พระวัดต่าง ๆ ที่มาอยู่เต็มนี้ วัดนาแองก็มีวัดไหนอีก พอกลับไปแล้วก็ไปเข้าพรรษาตนเอง ๆ ทางนี้ก็เข้าพรรษาที่นี้ ให้พากันเร่งนะความเพียร เอาให้หนัก อย่าให้ว่างสติกับจิต อย่าให้ว่างจากกัน เอาให้จริงให้จัง เรื่องจิตเสื่อมผมก็เล่าให้ฟังแล้ว นั้นละมันน่าเช็ดไหมละ ควรจะเช็ดทุกคน พอได้ปรากฏขึ้นมาแล้วให้บำรุงรักษาให้ดี ๆ อย่าปล่อยตัวนะ ผมนี้มันเป็นขึ้นมา มันไม่รู้จัก

วิธีการรักษา ไปผลอตัวทำกลดหลังหนึ่งเท่านั้นละ ยังไม่เสร็จ ภาวนาเข้าได้บ้างไม่ได้บ้าง อ้าว ตายเป็นยังงัยยังงี้ ธิเบตออกกลดปั๊บปั๊บ ๆ เสร็จแล้วออกเลย มันเสื่อมจนหมดตัว โธษ เป็นทุกข์มากนะจิตเสื่อมนี้ อยู่ที่ไหนหาความสบายไม่ได้ ผมนี่เป็นมาแล้ว เพราะฉะนั้น ผมจึงเข็ดถึงขนาดนั้น หากว่าจิตเราเสื่อมคราวนี้เราต้องตาย

มันก็เข้าแบบพระโคธิกะ คือจะทนอีกต่อไปไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าเรายังมีชีวิตอยู่จิตเราจะเสื่อมไปไม่ได้ มันจึงมัดกันอยู่ตลอดเวลาเลย เพราะความเข็ดหลายอิม พอนั้นละ เข็ดมากที่สุดเลย มันจึงไม่ได้เสื่อมอีก ฟัดกันเลย พระโคธิกะท่านเสื่อมเพียง ห้าหน หนที่หกท่านเอาเม็ดมาเนียนคอตัวเอง ไอ้เราเนี่ยเมื่อมันทนไม่ไหวมันจะเป็นได้ นะ นิสัยใจอันนี้ มันจะเป็นได้ เพราะฉะนั้นถึงสกัดกันเลยว่า ถ้าเรายังไม่ตายจิตเราจะเสื่อมไปไม่ได้ ก็คือว่ามัดกันตลอดเวลาเลย ด้วยเหตุนี้มันจึงไม่เสื่อม ตั้งแต่นั้นมาไม่เสื่อม ก็เรารู้จักวิธีการรักษา ผลอตัว เวลามันเสื่อมแล้วมันถึงเป็นครูอย่างเอกเชียวนะ โธษ ทุกข์มากจริง ๆ นะจิตเสื่อม อยู่ที่ไหนหาความสบายไม่ได้ มันอะไรรออยู่ในหัวอกนั้นนะ เป็นทุกข์ ทุกข์ สุขอยู่เหมือนไฟไหม้กองแกลบนั้นแหละ สุขอยู่นี้เลย

ก็ได้พบทุกอย่างเราก็ดี ได้มาพูดให้บรรดาพระเณรทั้งหลายฟัง คือความผิด ความพลาดของเรานั้นแหละ ทำให้จิตมันเสื่อมไป ๆ ที่นี้พยายามปรับตัวอีก มันจึงได้ เจริญมา เอากันอย่างปักกันเลย ปักใหญ่เลย. ระฆังเป้งชัดกันเลยไม่ให้ผลอ นี่ละได้ แน่ะ อย่างนั้นนะไม่ผลอจริง ๆ โธษ ทุกข์มากนะ การบังคับจิตนี้ทุกข์มากที่สุด บังคับจิต ด้วยสตินี้ทุกข์มากที่สุดทีเดียว คือไม่ยอมให้ผลอนี้ซิ ทั้งวันไม่ยอมให้ผลอ มันจะทุกข์ มากทุกข์น้อยขนาดไหนพิจารณาเอาซิ ไม่ได้ปล่อยตัวนะ ฟาดเสียจนเป็นก็เป็นตายก็ ตายเอาประกันกันเลยไม่ให้ผลอ ก็ไม่ผลอจริง ๆ นะ เรียกว่าจ้อกันอยู่ตลอดเวลา นี่ เวลามันเพียรมันหนักหนกอย่างนั้นนะ

เอาจนกระทั่งถึงที่แล้ว ฟาดเสียหมด ผลได้โดยสมบูรณ์ทุกอย่างแล้ว ไม่มีอะไร จะมีความสุขยิ่งกว่าจิตที่หมดเรื่องแล้ว หมดโดยสิ้นเชิง ไม่ต้องรักษาอะไร ๆ ไม่มี พุด ตรง ๆ อย่างนี้ละ ไม่มีรักษา เพราะจิตนี้มันพอทุกอย่างจะไปรักษาอะไร เวลามันไม่พอ มันคว้านั้นคว้านี้เอาไฟเผาตัวเอง ต้องตีเรื่อย ๆ พอถึงขั้นที่ว่ามันพอพอนั้นละ พอ ตลอดไปด้วยไม่ใช่พอธรรมดา ที่จะบังคับบัญชารักษาตัวอย่างนั้น เราพูดจริง ๆ ไม่มี ถ้า พุดแบบโลกก็เรียกว่าเราไปแบบอิสระ อยู่แบบอิสระ ยืน เดิน นั่ง นอน แบบอิสระหรือ เป็นเหมือนสัตว์ไม่มีเจ้าของ ไม่มีใครมาเป็นเจ้าของอันนี้ ธรรมชาตินี้ก็ไม่มี แต่เป็น อิสระอยู่ในตัวของตัวเอง

นี่ละความทุกข์ที่เราทุกข์มา ๆ จนถึงขั้นนี้แล้ว ย้อนหลังไปพิจารณาความเพียร เป็นเครื่องหนุน ถ้าไม่ทำอย่างนั้นก็ไม้อู้อย่างนี้ ถ้าไม่ทำอย่างนั้นไม่รู้อย่างนี้ เพราะ

ความเพียรของเรามันหนักตลอด เป็นทุกข์มากที่สุดการฆ่ากิเลส ไม่มีงานใดที่จะหนักมากยิ่งขึ้นกว่าการฆ่ากิเลสนะ ฆ่าแบบเอาเป็นเอาตายเอามรรคผลนิพานจริง ๆ ทุกข์มากสำหรับพวกเราผู้เนยยะพออุพโสไปได้ ส่วนชิปปาภิญญาผู้ที่รู้ได้เร็วไม่ว่า ท่านผางไปเลย ๆ ไ้อ้พวกเราที่มีต้นทุนน้อยต้องหาแทบเป็นแทบตาย ท่านผู้มีต้นทุนมาาก ๆ แล้วผางเดียวไปเลยมี พวกอุคฆฏิตัญญู วิปจิตัญญู เนยยะ ปทปรมะ อุคฆฏิตัญญูนี้รู้รวดเร็ว วิปจิตัญญูลดกันลงมานิดหน่อยเดินตามหลังกันไป

ส่วนเนยยะนี้ต้องมีอุมีโถมมีพืดมีเหวียงกันเต็มที แล้วก็ขึ้นได้ลงได้ พอเราเปลอมันก็ลากเราลง ถ้าเราเข้มแข็งเราลากขึ้นได้ไปได้ เนยยะนี้เป็นผู้พอชักจูงไปได้ แปลออกแล้วนะ แนะนำสั่งสอนชักจูงไปได้ ขึ้นก็ได้ลงก็ได้เข้าใจไหม ถ้าใครมีความขยันหมั่นเพียรก็ขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ใดไม่มีความขยันหมั่นเพียรนอนหลับครอก ๆ มีแต่จมเลย กุสลา ธมฺมา ในหมอนกันเลยเข้าใจไหมละ พวกนี้พวกกุสลาในหมอนนะ เต็มอยู่ที่นี่

พระท่านอยู่ในป่าในเขาเฉพาะสมัยพ่อแม่ครูจารย์ยังมีชีวิตอยู่แหม พระนี้เด็ดจริง ๆ นะ ความพากความเพียรเด็ดมากทีเดียว เพราะมีร่มโพธิ์ร่มไทร มีแม่เหล็กเครื่องดึงดูตอยู่ภายในใจดึงดูต ต่อมาก็ค่อยจางไป ๆ วันนั้นก็เทศน์เรื่องวิถีภาวณาให้พระฟังมากกว่าประชาชน เพราะนาน ๆ พระจะได้ฟังสักทีหนึ่ง ประชาชนมันฟังทุกวันจนซีเกียจพวกนี้แหละ พระอยากฟังเท่าไรก็ได้ฟัง เพราะเราไม่มีโอกาส เวล่ำเวลาที่จะเทศน์ให้ฟัง นาน ๆ นี้เกือบจะปีหนึ่ง จวบเข้าพรรษาจึงมาเทศน์ให้ฟังวันนี้ นอกจากนั้นไม่ค่อยมีเวลาเทศน์นะ แต่ก่อนเทศน์เจ็ดวันบ้าง อาทิตย์หนึ่งบ้าง สิบวันบ้าง เทศน์ตลอดมา พออายุก้าวเข้าแปดสิบหยุด จากนั้นก็เลยเป็นช่วยบ้านช่วยเมืองเข้ามา พลิกใหม่ก็เลยไปทางโลกไปหมดเสีย ไม่ได้มีเวลามาสอนพระนะ วันนี้ได้สอนบ้าง วันนี้ก็ไม่มากละ ๖๓ นาทีก็นับว่ามากละในวัยนี้ วัยแก่

ที่ของเราที่เหมาะจะ กะให้พระพอดี ๆ ไม่ให้มาก เพราะฉะนั้นถึงดูพระละชิมากกว่ากำหนด ถือเอาพระเก่าเคยอยู่แล้วมาอยู่ มาเอาอำนาจอย่างนั้นไม่ได้ เมื่อมันเต็มแล้วต้องออก ๆ พระเก่าเท่าไรก็ต้องออก ใครมาที่หลังเขานี้ ไปเที่ยวอยู่เสีย เจ้าของไปเที่ยวอยู่ ผู้มาก็มากก็แสวงธรรมด้วยกัน แน่ะ ผู้มาใหม่ก็แสวงธรรม ผู้อยู่เก่าก็แสวงธรรม เมื่อมันเต็มแล้วก็ต้องเต็ม ถือว่าพระเก่า ๆ เคยอยู่แล้ว เคยอยู่ที่นี่พระนี่เป็นแสนเคยอยู่กับเรา เราไม่อยากจะพูดว่าหมิ่นนะ ว่าเป็นแสนมานานสักเท่าไร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ สำหรับพระ ปิดเท่าไรก็ไม่ฟัง ๆ ไหลเข้ามาจนเต็มไปแล้ว มันถึงแล้วไปอย่างนี้

เราก็ไม่เคยคิดนะว่าจะมีเพื่อนมีฝูงมาก ตลอดถึงได้ช่วยประชาชนทั่วประเทศไทยว่าจั้นเถอะ เพราะวิทยุนี้ออกทั่ว เราก็เทศน์ทั่วประเทศไทย เราก็ไม่เคยคิดเวลาออกก็ออกคนเดียวจริง ๆ ออกก็ออกตามนิสัยนี้แหละ ว่าออกออกจริง ๆ ไม่ให้ใคร

ติดตามเลย เราไปองค์เดียวๆ พ่อแม่ครูจารย์ก็ส่งเสริมด้วย สำหรับเราองค์เดียวนะ นอกนั้นก็ท่านดู ไปองค์เดียวไปทำไม แน่ะ บางทีไปสององค์ท่านยังว่าไปหาอะไร แต่สำหรับเรานี่ อยู่ หนุนเลยเชียว ท่านก็คงเห็นความตั้งใจของเรานั้นแหละ ทุกอย่างเราตั้งใจตลอดเวลา แม้อยู่ในวงพระเณรมากๆ อย่างวัดป่าหนองผืออย่างนี้นะ พระเณรมากขนาดไหน พูดจะวายอตัวหรือไม่ขอ เอาความจริงมาพูด

ในวัดนั้นเราถือธุดงค์องค์เดียว แต่เราไม่เคยพูดให้ใครฟัง พ่อแม่ครูจารย์ท่านทราบ แน่ะอย่างนั้นนะ ท่านถึงได้อยู่ๆ ปู้บปู้บเอาของในบาตรท่านมาใส่บาตรเรา เอ้อ ศรัทธามาสายๆ มาปู้บปู้บเปิดบาตรเราเลย ขอใส่บาตรๆ ใส่บาตรเรา นานๆ ท่านทำที่หนึ่งท่านไม่ทำบ่อยนะ แต่ถ้าทำเมื่อไรเราต้องได้ฉันให้ท่านละจะว่าไง ท่านเป็นจอมปราชญ์เรามันจอมโง่ว่างั้นเถอะ นี่เราทำของเราคนเดียวอยู่ในวัด เต็มวัดอยู่นั้นละพระเณร สมาทานธุดงค์ไป เอ้าว่าไปๆ ได้สองสามวันล้มเหลวๆ ล้มไปหมดทั้งวัด นี่พูดจริงๆ ไม่ล้ม ลงปักลงตรงไหนขาดสะบั้นไปเลยเชียว ไม่ได้ทะเลาะแหละนี่ทำอะไร ทำผู้เดียวคนเดียวของเรานั้นละ มีเท่าไรได้เท่านั้นพอ

ฉันก็ไม่อ้อมอยู่กับพ่อแม่ครูจารย์มันมันพระหลาย พระหลายองค์ ผ่อนเท่านั้นละ แต่ไม่ให้อ้อมเป็นประจำ ฉันจะประมาณสัก ๖๐% ละมั้ง หรือ ๖๐ หรือ ๗๐% ในระยะนี้เท่านั้น ไม่ให้อ้อม ไม่ให้อ้อมตลอด แต่ฉันอยู่ตลอดเวลาอยู่กับท่าน พอออกคนเดียวไปแล้วที่นี้แล้วแต่จะกินจะเป็นจะตาย อดก็วันจะกินก็ได้ไม่กินก็ได้อยู่คนเดียวเรา นั่นเป็นอย่างนั้นนะ ถ้าอยู่กับหมู่เพื่อนก็ได้ฉันเพราะได้ทำงาน มันหนักนะเราอยู่กับหมู่เพื่อนในวัดหนองผือ โถ หนักมาก คอยดูสอดส่องพระเณรให้เป็นความสงบเงียบ ไม่ให้ระเกะระกะหุดาท่าน เพราะเราไปเองท่านไม่ได้นิมนต์เรามา มาแล้วไประเกะระกะท่านหาอะไร นี่เราก็ต้องได้คอยสอดส่องดูแลพระเณร นี่ละที่ได้ฉันจ้งหันอยู่ตลอด แต่ฉันไม่ให้อ้อมก็ให้พอดีกับงานของเรา นอกจากออกไปแล้วอยากฉันก็ได้ไม่ฉันก็ได้อันนั้นเป็นเรื่องของเราเอง เราทำอย่างนั้น

อยู่หนองผือนี่แหม เหมือนบ่อกกลางวัดนะเรา เราจะตายจริงๆ นะ ดูแลสอดส่อง ดูพระดูเณรเพื่อความสงบ ท่านรู้อย่างลึกๆ นะพ่อแม่ครูจารย์มัน เวลาเราจะไปไหนเราต้องกราบเรียนถามโอกาสของท่านเสียก่อน ว่างยังงี้ไม่ว่างยังงี้บ้าง พอท่านว่าไม่มีอะไรแล้ว ถ้างั้นก็อยากจะกราบนมัสการลาไปเที่ยวภวานาสักพักหนึ่ง เราก็บอกสักพักหนึ่ง ไม่ได้ยืดยาวกว่านั้น บอกว่าสักพักหนึ่ง ดูอาการของท่าน ท่านไม่ยากให้ไปนะก็เพราะเห็นพระเณรนี้ เวลาเราอยู่เป็นยังงี้ๆ เวลาเราไปแล้วเป็นยังงี้ พระเณรจะระเกะระกะให้ท่านเห็นจนได้นะ แต่ท่านไม่พูดว่าไงนะ พอเราพูดอย่างนั้นแล้วท่านนิ่ง นิ่งเรารู้ว่าท่านนะไม่ยากให้ไป แต่เห็นประโยชน์ส่วนใหญ่ของเราอีกนั่นซิ

บางทีเรื่องผ่านไปสามวันสี่วันเหมือนว่าแล้วไปเลย ถ้าท่านไม่ซ้ำอีกเราก็พูดไม่ได้ นะ เช่นอย่างจะกราบลาไปเที่ยววิเวกนี้ท่านนิ่งนะ ถ้าท่านไม่ตอบเราก็ไม่ต่อคำอีกนะเฉยเลย ถ้าท่านไม่อนุญาตท่านไม่พูดว่าไงเราก็ไปไม่ได้ เราเคารพท่านขนาดนั้น นี่ท่านหากมีวันไหนท่านจะมีโอกาสดี ท่านเหมาะสมแล้ว เอ้อ นี้อยากไปเที่ยวก็ ท่านมหาอยากไปเที่ยว เอ้อ ไปได้ นั่นท่านว่า แสดงว่าท่านเปิดแล้วนั้น ไปได้ คิดว่าจะไปทางไหนล่ะ นั่นท่านถาม จะไปทางนั้น ๆ แล้วไปก็องค์ ไปองค์เดียว โอ้ย ผางขึ้นเลยนะ ท่านมหาไปองค์เดียวนะ ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ ชี้เหยียดตามพระ ให้ท่านไปทำความเพียรอยู่ องค์เดียวอย่าไปยุ่งท่านนะ

เราก็ไม่เคยสนใจกับใคร เพราะมีร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่อยู่นั้นแล้ว เราไม่คิดว่าใครจะมาจดจ้องมองดูเราอยู่นะ เราทราบได้ตอนพ่อแม่ครูจารย์มรณภาพนี้เกาะพริบเลยนะ โถ พิลึกพิลั่น เราก็ตบเป็นแทบตายขโมยหนีจากหมู่จากเพื่อนไปอยู่คนเดียว กลางคืนกลางวันขโมยทั้งนั้นละไปองค์เดียว หนี ๆ จากหมู่จากเพื่อนเพราะความเพียร เราไม่สะดก ยิ่งการประกอบความเพียรถึงขั้นอัตโนมัตติของความเพียรแล้วนี้อยู่กับใครไม่ได้เลยนะ ต้องอยู่องค์เดียวทั้งวันทั้งคืน ใครเข้ามายุ่งไม่ได้เลย เรียกว่าองค์เดียวตลอดเวลาเลย นี่ความเพียรอัตโนมัตติ เป็นความเพียรอัตโนมัตติ สติปัญญาอัตโนมัตติแล้วนั้น ก้าวเรื่อย ๆ หมุนตัว ๆ เลย อย่างนี้นั้นใครติดไม่ได้ไปด้วยไม่ได้เลย ต้องไปคนเดียวตลอดเวลา คือความเพียรไม่ได้มีเห็นห่างกันเลยติดพันกันตลอด

ถึงขั้นธรรมะก้าวแล้วเป็นอย่างนั้นหมุนตลอด ถอยไม่ได้เลย ๆ พอเป็นเช่นนั้นแล้วเรือฟางอะไรมันจะมาให้เราขยับที่เดียวขาดสะบั้นไปหมด ไปแต่องค์เดียว ๆ ตลอด ประกอบความเพียรเราไปองค์เดียวของเราทั้งนั้นแหละ ไม่มีใครติดตามไปด้วยไม่ให้ไปเราไปคนเดียว ถ้าไปสองคนก็เป็นน้ำไหลบ่าทางนั้นทางนี้ สามองค์ไปแล้ว โอ้ยแล้วเท่านั้นไม่ได้เรื่องไม่ไป ตั้งแต่สององค์ก็ยังไม่ให้ไปวะ ไปองค์เดียว เป็นองค์เดียวไปตลอด เดินจากนี้ไปถึงนั้นเป็นความเพียรตลอด เดินจงกรมไปเลยคนเดียวไม่มีน้ำไหลบ่า ถ้าไปสองคนก็แยะตุนี่แล้วแยะตุนี่ มันเป็นน้ำไหลบ่า ถ้าไปคนเดียวมันพุ่ง ๆ เลย อยากกินก็กินก็วันก็ช่าง ไม่กินก็ไม่กิน เวลาจะเป็นจะตายมันอยู่กับตัวเอง จะตายจริง ๆ ก็บิณฑบาตมาฉันเสียบ้าง แน่ะ เพราะเด็ดความเพียรนั่นเอง ไม่ใช่อะไรนะ

คือธาตุขันธ์ของเราเนี่ยมันบำรุงง่าย กำลังของธาตุขันธ์มันไม่ยากนะ เช่นถึงวันเวลาไปบิณฑบาตแล้ว กะว่าจะไปถึงบ้านเขาละ เรากะแล้วนะเราอดอาหารมาที่วัน ทีนี้ถ้าเลยจากนั้นแล้วมันจะไปไม่ได้ กะเอาไปบิณฑบาตไปคงจะถึงหมู่บ้าน ถึงขนาดนั้นไปถึงกลางทางไปไม่ได้แล้ว อยู่ นั่งพักเสียก่อนแล้วค่อยไป นี่พูดถึงเรื่องกำลังร่างกายนะ เวลามันอดอาหารมาก ๆ มันอ่อนเปียกก้าวขาไม่ออก พอฉันจังหันเสร็จแล้วนี่ โอ้ย ม้า

แข่งสู้ไม่ได้ กำลังวังชาทางร่างกายติดผิงทันทีไปเลย ฉันทเสร็จแล้วนี่เหมือนม้าแข่ง นั่นเห็นไหมคนกำลังหนุ่ม แต่จิตใจนี้มันไม่ขึ้นละซิ

จิตใจนี้บำรุงยากนะ ขึ้นยาก จึงต้องบำรุงทางใจหนักทางใจมากยิ่งขึ้นกว่าร่างกาย ร่างกายนี้เมื่อไรก็ได้ มันหัวโหยเหมือนจะตายพอนอนอิมแล้วติดผิงไปได้เลย ส่วนจิตใจไม่ติดหนา ลำบาก ต้องได้พยุทางด้านจิตใจมากกว่าทางร่างกาย จึงต้องได้ทรมาณกันทางร่างกายมากอยู่เสมอมา การประกอบความเพียรทำอย่างนั้นนะ ทำเหล่าๆ เหล่าๆ ไม่ได้นะ เอาจริงเอาจังมาก ในวันหนึ่งๆ ไม่ให้อะไรมายุ่งนะ ชัดกันทั้งวันทั้งคืนประกอบความเพียร ก็ไม่มีงานอะไรมีคนเดียว เพราะฉะนั้นจึงไม่ให้ใครไปยุ่ง มันขาดงาน ไปองค์เดียวๆ

ก็เดชะนะเราตั้งแต่ออกปฏิบัติไปองค์เดียวทั้งนั้นเลย ไม่ให้ใครไปยุ่ง พ่อแม่ครูจารย์ก็เสริมให้ไปองค์เดียว เราก็ฟัดเต็มเหนี่ยวเรา มาหาท่านที่โรมิแต่หนึ่งห่อกระดูก ท่านก็รู้ มาหาท่านที่โรมิแต่หนึ่งห่อกระดูก เนื้อไม่มีมันหมด ้วยก็ประมาณสามสิบสามสิบกว่านี้ กำลังวังชาตินะ ถึงขนาดนั้นก็เป็หนึ่งห่อกระดูกลงมาหาท่าน ท่านก็รู้ว่าเอาจริงขนาดไหน เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ให้ใครไปยุ่งเรา เราไปคนเดียวๆ เพราะอยู่ในวัด ท่านก็รู้อยู่แล้วนี่นิสัยเป็นยังงี้ นี่การปฏิบัติ

เราก็ไม่เคยคิดเคยอ่านนะว่า จะมีลูกศิษย์ลูกหาเพื่อนฝูงประชาชนญาติโยมมาก ถึงขนาดนี้ แต่มันก็เป็นไปเองจะว่ายังไง เช่นอย่างว่าพระเณรนี้เราจะไปไหนลาพ่อแม่ครูจารย์นี้ ท่านชี้นิ้วเลย ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ ให้ท่านไปองค์เดียว มันก็เสียบ เราก็ไม่เคยสนใจกับใครว่าจะไปเกี่ยวข้องกับเรา ไม่สนใจกับใครเลย แต่เวลาท่านมรณภาพนี้ เกาะพริบอีก นั่นอย่างนั้นนะ จากนั้นก็เรื่อยมา สุดท้ายก็เกาะพริบเต็มไปหมดเห็นไหม ละ พริบหรือไม่พริบหรือจะว่าไงอีก ก็มันเป็นอย่างนั้น เวลาอยู่คนเดียวจริงๆ เป็นผ้าชีริ้วห่อมูตรห่อคูอยู่ในป่าในเขาคนเดียว ผ้าชีริ้วผ้ากรักนี่ละ ห่อมูตรห่อคู ชีโลก ชีโกธร ชีหลง อยู่ในหัวใจของเรา ห่ออันนี้ละไป จะเป็นจะตายก็บั้นอยู่คนเดียวอย่างนั้นละ แต่เวลามันเป็นมากก็เป็นอย่างนี้ละ

เราก็ไม่เคยคิดว่าจะมีบรรดาประชาชน พระเณรเพื่อนฝูงมากมายถึงขนาดได้ออกช่วยชาติบ้านเมืองนี้ได้ มันก็เป็นของมันมาเองอย่างนี้แหละ ช่วยชาติก็เอาดูซินะ เรื่องช่วยชาติ พูดให้มันชัดเจนเสีย เรื่องช่วยชาติเราก็บริสุทธิ์เต็มเหนี่ยวของเราตลอดมา ไม่เคยมีอะไรต่างพร้อยนะ บรรดาทรัพย์สินเงินทองที่พี่น้องทั้งหลายบริจาคมานี้ บาทเดียวเราไม่เคยแตะ ฟังซินะ ที่จะให้เป็นไปด้วยความมัวหมองของเราว่าหิบบไปไม่มีเลย จ่ายมากจ่ายน้อยเราพิจารณาโดยเหตุโดยผลแล้ว เอ้า จ่ายๆ เราควบคุมหมดสำหรับทองคำนี้ร้อยทั้งร้อยเข้าหมด ดอลลาร์เข้าเพียง ๑๐ ล้าน ๒ แสนกว่า จากนั้นก็

เอาดอลลาร์หมุนเข้ามาช่วยเงินไทย เงินไทยจะเป็นหมื่นล้านขึ้นไปแหละ ไม่ใช่ธรรมดา ออกช่วยหมดทั่วประเทศ ไม่ว่าภาคไหน ๆ เราช่วยหมดอย่างนี้

สำหรับเรา ๆ ไม่เอาเราพูดจริง เราช่วยโลกด้วยความเมตตาล้วน ๆ และเราก็พอ แล้วด้วยแล้วไม่เอาอะไร เขาให้ทานที่ไหนโละหมด ๆ เราไม่เคยเอามาเลย ให้ทานทั้งนั้น ๆ สละตลอดเวลาเลย นี่ละเราก็ไม่เคยคิดว่าเราจะได้อะไรต่อโลกทั้งหลาย เป็นอย่างนี้ละ มันก็เป็นมาอย่างนี้ ทรัพย์สมบัติเงินทองข้าวของจตุปัจจัยไทยทานมาเท่าไร ออกหมด ๆ อย่างวัดป่าบ้านตาดไม่เคยเก็บ ออกทั้งนั้น ๆ ตลอดมาเลย นี่ก็แก่แล้วนี่ว่า ใจสังขารร่างกายก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ ส่วนจิตก็เคยบอกแล้ว มันหมดปัญหาทุกอย่างแล้วเรื่องจิต ก็มีอยู่แต่เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เท่านั้น ก็ปฏิบัติไปแบบโลกสมมุติเขาไปตามกิริยาของธาตุของขันธ์อันเป็นสมมุติเท่านั้น ส่วนใจไม่มีปัญหาโดยประการทั้งปวงแล้วหมดโดยสิ้นเชิง ไม่มีอะไรจะเข้าไปถึงวังนั้นเลย เป็นอฐานะเป็นอะไรไปไม่ได้อีกแล้วนั้นก็ชดอยู่แล้วในหัวใจ

อยู่กับโลกก็ปฏิบัติตามโลกไป พอเป็นพอไปยังไงก็ปฏิบัติกันไปอย่างนี้แหละว่า ใจ ทุกข์ก็ทุกข์อยู่อย่างนี้แหละทุกวัน ๆ ทุกข์ทุกวันนั้นละ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะทุกข์มาก อยู่เรา ยิ่งแก่เท่าไรยิ่งทุกข์มากทุกวันนี้ ไม่ค่อยมีเวลาว่าง พากันตั้งจิตตั้งใจจะประชาชนญาติโยม ให้หมุนตัวเข้าสู่ธรรมนะ หมุนไปหากิเลสมันจะพาให้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์จมนะ ถ้าหมุนตัวเข้าสู่ธรรมจะมีหลักมีเกณฑ์ยึดเกาะ ทางศาสนาก็เหมือนกัน ถ้าหนีจากหลักธรรมวินัยแล้วตายเลยจมนเลยพระ จะตั้งชื่อตั้งนามขึ้นสูงขนาดไหนก็ตาม เป็นสมุห์ ไบฎีกา พระครูพระคณ เจ้าฟ้าเจ้าคุณ สมเด็จ สมเด็จฟากฟ้าก็ตามเถอะ หัวใจมีตั้งแต่ความชั่วช้าลามกจนได้ทั้งนั้นตกนรกได้ทั้งนั้น

ไอ้ชื่อที่ตั้งไม่เห็นมีปัญหาอะไร ตั้งเอาเฉย ๆ ก็ได้ อย่างหลวงตาบัวนี่ตั้งฟากจรวดดาวเทียมก็ได้ตั้งตัวเอง หลวงตาบัวเวลานี้ได้ยศถึงชั้นเลยจรวดดาวเทียมไปแล้วนะ แล้วขึ้นไหนละ เลยแล้วบอกฉันพอ อย่างนั้นแหละตั้งยังงี้ก็ได้ แต่จะทำตัวให้ดีแน่นหนามั่นคงภายในใจนี้ยากนะ เพราะฉะนั้นจึงตั้งจิตให้ดี ขอให้ดีมีคุณธรรมภายในใจ สิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องประดับเฉย ๆ ถ้าโง่ต่อมันมันก็เป็นไฟเผาตัวเอง ไอ้ชื่อเสียงนั้นนะ ยศถาบรรดาศักดิ์ว่ากันไปอย่างนั้นละ ตั้งนั่นตั้งนี่ แล้วเวลานี้เป็นบ้าตั้งชื่อกันด้วยนะ เมืองไทยเรานี้ตั้งชื่อ โถ พอเด็กเกิดขึ้นมานี้ตั้งชื่อว่าไง วิ่งไปหาพระองค์นั้นองค์นี้ให้ท่านตั้งชื่อให้ ให้ท่านตั้งชื่อคนนั้นคนนี้ให้ พระเลยจะเป็นบ้าเลยจะตาย

วิ่งมาหาหลวงตาบัวนี่ก็นับไม่ได้ละ หลวงตาบัวไม่ตั้งเราบอก เราไม่ตั้ง ถ้าลองตั้งดูซิมันจะยุ่งใหญ่เลยนะ พวกนี้พวกบ้าตั้งชื่อ ชื่อให้ตั้งสูง ๆ ด้วยนะ ถ้าว่าตั้งชื่อนี้ชื่อว่า ใจ ให้คอยฟังฟากจรวดดาวเทียมนะชื่อเขา ชื่อเขาอย่างน้อยเรียกว่าฟากจรวดดาว

เทียม แต่คนอยู่ด้วยกันรัก มันไม่ได้หน้าได้หลังอะไร ตั้งตัวเองให้ดีขึ้น ชื่อเสียงมันมี
อะไรใครตั้งก็ได้ ตั้งจิตตั้งใจตั้งตัวให้เป็นคนดี นี่ดีอยู่ตรงนี้นะ สวรรค์นิพพานได้ทั้งนั้น
ละถ้าตั้งตัวให้ดี ถ้าตั้งไม่ดีไม่เป็นท่าละ พอสมควรแล้วมั้ง เอาละเลิกกัน พอสมควร
แล้ว

รับฟังรับชมพระธรรมเทศนาของหลวงตา ได้ที่

www.Luangta.com หรือ www.Luangta.or.th

และรับฟังจากสถานีวิทยุสวนแสงธรรม กรุงเทพฯ และสถานีวิทยุอุดร

FM 103.25 MHz